

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

INTEGRAAL VERSLAG
MET
VERTAALD BEKNOPT VERSLAG
VAN DE TOESPRAKEN

COMPTE RENDU INTÉGRAL
AVEC
COMPTE RENDU ANALYTIQUE TRADUIT
DES INTERVENTIONS

PLENUMVERGADERING

SÉANCE PLÉNIÈRE

woensdag

16-10-2002

14:15 uur

mercredi

16-10-2002

14:15 heures

AGALEV-ECOLO	<i>Anders gaan leven / Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales</i>
CD&V	<i>Christen-Democratisch en Vlaams</i>
FN	<i>Front National</i>
MR	<i>Mouvement réformateur</i>
PS	<i>Parti socialiste</i>
cdH	<i>centre démocrate Humaniste</i>
SP.A	<i>Socialistische Partij Anders</i>
VLAAMS BLOK	<i>Vlaams Blok</i>
VLD	<i>Vlaamse Liberalen en Democraten</i>
VU&ID	<i>Volksunie&ID21</i>

<i>Afkortingen bij de nummering van de publicaties :</i>		<i>Abréviations dans la numérotation des publications :</i>	
DOC 50 0000/000	<i>Parlementair document van de 50e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer</i>	DOC 50 0000/000	<i>Document parlementaire de la 50e législature, suivi du n° de base et du n° consécutif</i>
QRVA	<i>Schriftelijke Vragen en Antwoorden</i>	QRVA	<i>Questions et Réponses écrites</i>
CRIV	<i>Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (op wit papier, bevat ook de bijlagen)</i>	CRIV	<i>Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral définitif et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (sur papier blanc, avec les annexes)</i>
CRIV	<i>Voorlopige versie van het Integraal Verslag (op groen papier)</i>	CRIV	<i>Version Provisoire du Compte Rendu Intégral (sur papier vert)</i>
CRABV	<i>Beknopt Verslag (op blauw papier)</i>	CRABV	<i>Compte Rendu Analytique (sur papier bleu)</i>
PLEN	<i>Plenum (witte kaft)</i>	PLEN	<i>Séance plénière (couverture blanche)</i>
COM	<i>Commissievergadering (beige kaft)</i>	COM	<i>Réunion de commission (couverture beige)</i>

<i>Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers</i>	<i>Publications officielles éditées par la Chambre des représentants</i>
<i>Bestellingen :</i>	<i>Commandes :</i>
<i>Natieplein 2</i>	<i>Place de la Nation 2</i>
<i>1008 Brussel</i>	<i>1008 Bruxelles</i>
<i>Tel. : 02/ 549 81 60</i>	<i>Tél. : 02/ 549 81 60</i>
<i>Fax : 02/549 82 74</i>	<i>Fax : 02/549 82 74</i>
<i>www.deKamer.be</i>	<i>www.laChambre.be</i>
<i>e-mail : publicaties@deKamer.be</i>	<i>e-mail : publicaties@laChambre.be</i>

INHOUD

Berichten van verhindering	1
Regeling van de werkzaamheden	1
Verzonden wetsontwerp naar een andere commissie	1
<i>Sprekers: Fred Erdman</i>	
WETSONTWERPEN EN -VOORSTEL	2
Wetsontwerp ter bestrijding van discriminatie en tot wijziging van de wet van 15 februari 1993 tot oprichting van een Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding (overgezonden door de Senaat) (1578/1 tot 13)	2
<i>Algemene bespreking</i>	2
<i>Sprekers: Josy Arens, rapporteur, Joke Schauvliege, Bart Laeremans, Fauzaya Talhaoui, Anne Barzin, Bert Schoofs, Martine Dardenne, Laurette Onkelinx, vice-eerste minister en minister van Werkgelegenheid, Fred Erdman</i>	
<i>Bespreking van de artikelen</i>	33
<i>Sprekers: Josy Arens</i>	
Wetsvoorstel van de heren Geert Bourgeois, Fred Erdman, Tony Van Parys, de dames Anne Barzin, Martine Dardenne, de heer Josy Arens, de dames Fauzaya Talhaoui en Fientje Moerman en de heer Thierry Giet tot wijziging van de artikelen 1168, 1179, 1180, 2°, en 1183, 2°, van het Gerechtelijk Wetboek (zonder verslag) (2049/1)	34
<i>Algemene bespreking</i>	34
<i>Bespreking van de artikelen</i>	34
Wetsontwerp houdende oprichting van het Instituut van de gelijkheid van vrouwen en mannen (1919/1 tot 7)	34
<i>Algemene bespreking</i>	35
<i>Bespreking van de artikelen</i>	40
<i>Sprekers: Kristien Grauwels, rapporteur, Els Van Weert, Joos Wauters, Laurette Onkelinx, vice-eerste minister en minister van Werkgelegenheid</i>	
BIJLAGE	43
INTERNE BESLUITEN	43
INTERPELLATIEVERZOEKEN	43
INGEKOMEN	43
MEDEDELINGEN	43
COMMISSIES	43
COMMISSIE VOOR DE LEGERAANKOPEN	43
SENAAT	44
OVERGEZONDEN WETSONTWERP	44
AANGENOMEN WETSONTWERPEN	44
JAARVERSLAG	46
HOF VAN CASSATIE	46
RESOLUTIES	46
EUROPEES PARLEMENT	46
CONSTITUTIE	47
"PARLEMENT DE LA COMMUNAUTE FRANÇAISE"	47

SOMMAIRE

Excusés	1
Ordre des travaux	1
Renvoi d'un projet de loi à une autre commission	1
<i>Orateurs: Fred Erdman</i>	
PROJETS ET PROPOSITION DE LOI	2
Projet de loi tendant à lutter contre la discrimination et modifiant la loi du 15 février 1993 créant un Centre pour l'égalité des chances et la lutte contre le racisme (transmis par le Sénat) (1578/1 à 13)	2
<i>Discussion générale</i>	2
<i>Orateurs: Josy Arens, rapporteur, Joke Schauvliege, Bart Laeremans, Fauzaya Talhaoui, Anne Barzin, Bert Schoofs, Martine Dardenne, Laurette Onkelinx, vice-première ministre et ministre de l'Emploi, Fred Erdman</i>	
<i>Discussion des articles</i>	33
<i>Orateurs: Josy Arens</i>	
Proposition de loi de MM. Geert Bourgeois, Fred Erdman, Tony Van Parys, Mmes Anne Barzin, Martine Dardenne, M. Josy Arens, Mmes Fauzaya Talhaoui et Fientje Moerman et M. Thierry Giet modifiant les articles 1168, 1179, 1180, 2°, et 1183, 2°, du Code judiciaire (sans rapport) (2049/1)	34
<i>Discussion générale</i>	34
<i>Discussion des articles</i>	34
Projet de loi portant création de l'Institut de l'égalité des femmes et des hommes (1919/1 à 7)	34
<i>Discussion générale</i>	35
<i>Discussion des articles</i>	40
<i>Orateurs: Kristien Grauwels, rapporteur, Els Van Weert, Joos Wauters, Laurette Onkelinx, vice-première ministre et ministre de l'Emploi</i>	
ANNEXE	43
DECISIONS INTERNES	43
DEMANDES D'INTERPELLATION	43
DEMANDES	43
COMMUNICATIONS	43
COMMISSIONS	43
COMMISSION DES ACHATS MILITAIRES	43
SENAT	44
PROJET DE LOI TRANSMIS	44
PROJETS DE LOI ADOPTES	44
RAPPORT ANNUEL	46
COUR DE CASSATION	46
RESOLUTIONS	46
PARLEMENT EUROPEEN	46
CONSTITUTION	47
PARLEMENT DE LA COMMUNAUTE FRANÇAISE	47

PLENUMVERGADERING

van

WOENSDAG 16 OKTOBER 2002

14:15 uur

SÉANCE PLÉNIÈRE

du

MERCREDI 16 OCTOBRE 2002

14:15 heures

De vergadering wordt geopend om 14.19 uur door de heer Herman De Croo, voorzitter.
La séance est ouverte à 14.19 heures par M. Herman De Croo, président.

De **voorzitter**: De vergadering is geopend.
La séance est ouverte.

Een reeks mededelingen en besluiten moeten ter kennis gebracht worden van de Kamer. Zij zullen in bijlage bij het integraal verslag van deze vergadering opgenomen worden.

Une série de communications et de décisions doivent être portées à la connaissance de la Chambre. Elles seront reprises en annexe du compte rendu intégral de cette séance.

**Berichten van verhindering
Excusés**

Roger Bouteica, Corinne De Permentier, wegens ziekte / pour raison de santé;
Hugo Coveliers, Danny Pieters, met zending buitenslands / en mission à l'étranger.

**01 Regeling van de werkzaamheden
01 Ordre des travaux**

Overeenkomstig het advies van de Conferentie van voorzitters van deze morgen, stel ik u voor op de agenda van de plenaire vergadering van deze namiddag het wetsvoorstel van de heren Geert Bourgeois, Fred Erdman, Tony Van Parys, de dames Anne Barzin, Martine Dardenne, de heer Josy Arens, de dames Fauzaya Talhaoui en Fientje Moerman en de heer Thierry Giet tot wijziging van de artikelen 1168, 1179, 1180, 2°, en 1183, 2°, van het Gerechtelijk Wetboek (nr. 2049/1) in te schrijven.

Conformément à l'avis de la Conférence des présidents de ce matin, je vous propose d'inscrire à l'ordre du jour de la présente séance plénière la proposition de loi de MM. Geert Bourgeois, Fred Erdman, Tony Van Parys, Mmes Anne Barzin, Martine Dardenne, M. Josy Arens, Mmes Fauzaya Talhaoui et Fientje Moerman et M. Thierry Giet modifiant les articles 1168, 1179, 1180, 2°, et 1183, 2°, du Code judiciaire (n° 2049/1).

Geen bezwaar? (*Nee*)
Aldus zal geschieden.

Pas d'observation? (*Non*)
Il en sera ainsi.

**02 Verzonden wetsontwerp naar een andere commissie
02 Renvoi d'un projet de loi à une autre commission**

Op aanvraag van de regering stel ik u voor het wetsontwerp houdende de inrichting van de functie van veiligheidsbeambte met het oog op de uitvoering van taken die betrekking hebben op de politie van hoven en rechtbanken en de overbrenging van de gevangenen (nr. 2001/1), te verwijzen naar de commissie voor de Binnenlandse Zaken, de Algemene Zaken en het Openbaar Ambt.

A la demande du gouvernement, je vous propose de renvoyer à la commission de l'Intérieur, des Affaires générales et de la Fonction publique le projet de loi portant création de la fonction d'agent de sécurité en vue

de l'exécution des missions de police des cours et tribunaux et de transfert des détenus (n° 2001/1).

Dit wetsontwerp werd vroeger verzonden naar de commissie voor de Justitie.
Ce projet de loi avait été précédemment renvoyé à la commission de la Justice.

Geen bezwaar?
Pas d'observation?

02.01 Fred Erdman (SP.A): Mijnheer de voorzitter, ik heb geen bezwaar als men mij ontlast van werk, maar denkt u wel dat het Binnenlandse Zaken is? Moet het niet veeleer naar Economische Zaken of ondernemingen of zoiets?

02.01 Fred Erdman (SP.A): Ne serait-il pas préférable de le renvoyer en commission de l'Economie?

De **voorzitter**: Op een zeker ogenblik, mijnheer Erdman, is het beter niet te denken. Ik stel dus voor dat het wetsontwerp naar de commissie voor de Binnenlandse Zaken wordt verzonden.

Le **président**: Il vient un temps où il faut cesser de réfléchir. Il en sera donc comme je l'ai proposé.

Aldus wordt besloten.
Il en sera ainsi.

Wetsontwerpen en -voorstel

Projets et proposition de loi

03 Wetsontwerp ter bestrijding van discriminatie en tot wijziging van de wet van 15 februari 1993 tot oprichting van een Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding (overgezonden door de Senaat) (1578/1 tot 13)

03 Projet de loi tendant à lutter contre la discrimination et modifiant la loi du 15 février 1993 créant un Centre pour l'égalité des chances et la lutte contre le racisme (transmis par le Sénat) (1578/1 à 13)

Algemene bespreking

Discussion générale

De algemene bespreking is geopend.
La discussion générale est ouverte.

03.01 Josy Arens, rapporteur: Monsieur le président, j'avais donc fait le premier rapport et le second a été rédigé par Madame Karine Lalieux et j'ai accepté de vous donner connaissance de son rapport. C'est au nom de Madame Lalieux que je le fais.

Le projet de loi qui nous est soumis aujourd'hui s'inscrit dans la volonté du gouvernement de lutter plus efficacement contre les discriminations. Il vise à rendre plus efficaces les normes internationales et constitutionnelles en matière de protection contre la discrimination et propose à cet effet une réglementation générale sur les plans pénal et civil en vue de sanctionner toutes les formes de discrimination basées sur des paramètres qui échappent plus ou moins au choix de l'individu. Le texte trouve son origine dans une proposition de loi du sénateur Mahoux, amendée et remaniée par le gouvernement. Par ailleurs, le présent projet trouve son fondement dans deux directives européennes: la directive du Conseil du 29 juin 2000 relative à la mise en œuvre du principe de l'égalité des traitements entre des personnes sans distinction de race ou d'origine ethnique et la directive du 27 novembre 2000 portant création d'un cadre général en faveur de l'égalité de traitement en matière d'emploi et de travail.

Le projet entend reprendre la notion de discrimination figurant dans les directives sous une réserve qu'il a été décidé de réintroduire le concept

03.01 Joseph Arens, rapporteur: Dit ontwerp illustreert de wil van de regering om discriminaties efficiënter te bestrijden en om de internationale en grondwettelijke normen in dat verband doeltreffender te maken. De tekst gaat terug op een wetsvoorstel van senator Mahoux, dat de regering geamendeerd heeft, en op twee Europese richtlijnen.

Het ontwerp wil het begrip 'discriminatie' dat in de richtlijnen is opgenomen, overnemen, maar daarbij ook het idee van objectief te rechtvaardigen en redelijk criterium opnieuw invoeren.

Het Centrum voor Gelijkheid van Kansen krijgt de opdracht alle discriminaties te bestrijden met uitzondering van die op basis van

de justification objective et raisonnable, ce qui est inévitable compte tenu du fait qu'il s'agit d'une loi anti-discrimination qui n'est pas ciblée sur certaines discriminations bien précises comme le sont les directives précitées mais qui a une portée générale.

Aussi, dans un souci de rendre la lutte contre les discriminations efficace, il est confié au Centre pour l'Egalité des Chances la mission de combattre toutes formes de discriminations fondées sur base de discriminations qu'il a déterminées à l'exception de celles fondées sur le sexe.

Par ailleurs, au cours des débats, la commission, consciente de l'importance du texte proposé notamment en raison de son champ d'application, a décidé d'auditionner Madame Van Gool, commissaire du gouvernement, adjointe au ministre des Affaires sociales et des Pensions, dont le résumé de l'audition figure au rapport ainsi que les principales remarques formulées par le Conseil National du Travail.

Lors de la discussion générale, l'intervention des différents groupes parlementaires peut être synthétisée comme suit. Tout d'abord, certains ont précisé que l'adoption de ce projet permettra de mettre le droit belge en concordance avec les directives européennes de lutte contre les discriminations. Les mêmes ont toutefois souhaité une clarification sur l'articulation entre ce projet et les dispositions en vigueur antérieurement consacrées au même thème. D'autres se sont, pour leur part, interrogés sur l'effet qu'aura cette législation sur les discriminations indirectes. D'aucuns ont aussi émis un avis mitigé en relevant que le projet pourrait être amélioré sur certains points. Selon eux, l'approche suivie par les auteurs du projet est essentiellement répressive. Ils considèrent que la discrimination relève d'un problème de mentalités et que les aspects préventif et éducatif ont été négligés.

Enfin, certains ont insisté que sur l'étape essentielle dans la lutte contre les discriminations que constitue ce projet, le gouvernement a, quant à lui, déposé plusieurs amendements améliorant la signification ainsi que la portée de certains concepts essentiels ainsi que son champ d'application.

De nombreuses discussions et amendements que je n'ai pas abordés dans ce rapport ont été développés en commission et pour lesquels je renvoie au très bon rapport établi par les services.

En conclusion, le projet tel qu'amendé a été adopté par neuf voix contre deux et deux abstentions. Voilà, monsieur le président, le rapport concernant ce projet de loi.

03.02 Joke Schauvliege (CD&V): Mijnheer de voorzitter, mevrouw de minister, collega's, alle democratische partijen zijn het erover eens dat discriminatie juridisch moet worden weggewerkt. Antidiscriminatie is de basis, de absolute voorwaarde voor elke vorm van democratie. Daarom ook is het belangrijk dat op de juistheid van de wetgeving die over die antidiscriminatie gaat goed wordt toegekeken. Over het voorliggend ontwerp werd reeds heel wat gezegd en geschreven.

Mijn fractie is zeer tevreden dat aan een van onze bemerkingen in de commissie is tegemoetgekomen. Wij hadden grote problemen met de onduidelijkheid die er heerste over de definitie van mensen met een handicap. Ondertussen werd hieraan in de commissie een mouw gepast en werd een zeer uitvoerige toelichting toegevoegd. Wij verheugen ons daarover.

geslacht.

De commissie heeft beslist regeringscommissaris mevrouw Van Gool te horen.

Sommige commissieleden hebben erop gewezen dat dit ontwerp het Belgisch recht afstemt op de Europese richtlijnen, maar ze wensten daarnaast dat zou worden verduidelijkt hoe dit ontwerp en de vroegere bepalingen zich tot elkaar verhouden. Anderen hadden vragen bij de invloed van dit ontwerp op onrechtstreekse discriminatie. Enkelen wierpen op dat te weinig aandacht gaat naar preventie en opvoeding.

De regering heeft diverse amendementen ingediend.

Het ontwerp werd aangenomen met negen tegen twee stemmen en twee onthoudingen.

03.02 Joke Schauvliege (CD&V): Dans une démocratie digne de ce nom, toute forme de discrimination doit être éradiquée. Mais les lois prises à cet effet doivent également être correctes. Et c'est précisément par là que pèche ce projet de loi qui laisse à désirer sur le plan légistique.

Tout d'abord, cette loi a une portée considérable. Les différentes formes de discrimination directe et indirecte sont définies si largement que c'est la jurisprudence qui devra en préciser le contenu a posteriori.

Toch zijn er nog heel wat punten waarop dit ontwerp faalt. Het ontwerp heeft heel verstrekkende gevolgen waar men niet altijd bij stilstaat. Het ontwerp bevat een algemeen deel waarin een definitie gegeven wordt van directe en indirecte discriminatie. Directe discriminatie is een verschil in behandeling dat niet objectief en redelijkerwijze wordt gerechtvaardigd. De vraag die zich opdringt is wat het verschil in behandeling precies is. Wat komt in aanmerking als objectieve en redelijke rechtvaardiging? In het wetsontwerp is hierover niets terug te vinden. De rechtspraak zal deze wet nog volledig moeten inkleuren. De wet moet eigenlijk nog gemaakt worden.

Een van onze andere kritieken op het ontwerp is dat het normvervagend is. U kunt een ongelijke behandeling vanwege vermogen toch niet vergelijken met een discriminatie op basis van ras. Gaat men op basis van dit ontwerp alle banken vervolgen omdat zij vragen naar de vermogenstoestand van hun klanten als ze een lening afsluiten? Gaat men een garagist aanklagen omdat hij een sportwagen aan dezelfde prijs verkoopt aan een arbeider en aan een rijke directeur? Het is duidelijk dat het normenvervagend werkt en dat men discriminatie op basis van vermogen zeker niet kan gelijk stellen met discriminatie op basis van ras.

Er zijn nog heel wat andere bedenkingen. Het toepassingsgebied van dit ontwerp is veel te ruim. Het heeft betrekking op het gehele maatschappelijke bestel. Bovendien zijn de gronden waarop kan worden gediscrimineerd veel te onduidelijk. Ik geef een aantal voorbeelden. Het is me nog steeds niet duidelijk, niet na de bespreking in de Senaat en evenmin na deze in de Kamercommissie, wat het verschil is tussen het begrip "zogenaamd ras" en het begrip "etnische en nationale afstamming". Kan iemand mij zeggen wat het verschil is tussen afstamming en geboorte? Hoe kan men discrimineren op basis van toekomstige gezondheidstoestand? Het zijn allemaal zeer vage begrippen die in dit ontwerp zijn opgenomen. Dat zal uiteraard aanleiding geven tot zeer uiteenlopende interpretaties. We zijn ervan overtuigd dat dit soms tot absurde, onvoorspelbare situaties aanleiding zal geven. We staan met deze opmerkingen zeker niet alleen. Ook de Raad van State trok aan de alarmbel. Bovendien zijn ook de werkgevers zeer bang voor de gevolgen van dit ontwerp. Zal men het loonbaremasysteem gaan aanvechten? Is er een objectieve grond om iemand van 50 jaar meer te betalen dan iemand van 30 jaar? Mocht het over prestaties gaan, zou het de toetsing aan het ontwerp nog kunnen doorstaan. Als men alleen op basis van leeftijd de een meer betaalt dan de andere zijn we ervan overtuigd dat de toetsing aan het voorliggend ontwerp zeker niet doorstaan zal worden.

We hebben ook grote problemen met het zuiver strafrechtelijk karakter van dit ontwerp. Alles strafrechtelijk beteugelen is geen goede zaak.

De combinatie van een veel te ruim toepassingsgebied, zoals ik daarnet heb toegelicht, samen met het feit dat er heel wat klachten kunnen worden ingediend en dat alles strafrechtelijk wordt beteugeld, zal ervoor zorgen dat de parketten en de rechtbanken nog meer overbelast zullen geraken. Dat zal de rechtszekerheid zeker niet ten goede komen.

Het ontwerp is veel te repressief, terwijl preventie de eerste sleutel is in handen van het succes voor de strijd tegen de discriminatie.

Last but not least, het ontwerp bevat ook nog een bepaling over indirecte discriminatie. Het betreft een ogenschijnlijk neutrale bepaling, een maatstaf of een handelwijze die een schadelijke weerslag heeft voor bepaalde personen. Als aan de basis daarvan een objectieve

désirer sur le plan légistique.

Tout d'abord, cette loi a une portée considérable. Les différentes formes de discrimination directe et indirecte sont définies si largement que c'est la jurisprudence qui devra en préciser le contenu a posteriori. Ce n'est pas un bon travail législatif.

Le texte contribue également à rendre les normes floues, par exemple en mettant sur le même pied la discrimination fondée sur la fortune et la discrimination fondée sur l'appartenance à une race.

En outre, le champ d'application de la loi est bien trop vaste. La loi fait appel à des notions vagues comme la descendance et la naissance, qui peuvent donner lieu à des interprétations divergentes et générer des situations absurdes et de nombreuses plaintes.

Nous déplorons aussi que l'accent soit déplacé de la prévention vers la répression pénale. Cet aspect, ainsi que l'avalanche de plaintes qui découleront de l'application de la loi, accroîtront encore la surcharge des parquets et des tribunaux.

Le Conseil d'État partage notre critique. Les employeurs redoutent également les répercussions de cette loi. Ceux qui rémunèrent par exemple mieux les travailleurs de cinquante ans que les travailleurs de trente ans pourraient être accusés d'opérer une discrimination fondée sur l'âge. Les employeurs qui choisiront de jolies jeunes femmes de moins de 25 ans pour leur agence de mannequins s'exposeront également à des risques. La disposition relative aux formes de discrimination indirecte rend la situation encore plus complexe: les employeurs qui embauchent un nombre insuffisant d'allochtones pourront être poursuivis sur la base de statistiques.

Je ne comprends pas que les libéraux n'aient pas protesté contre ce projet particulièrement tracassier. Seul le ministre Verwiltghen a prêché dans le

rechtvaardigheid ten grondslag ligt, zal dat aanleiding geven tot een inbreuk op de toekomstige wet. De facto wordt daarmee een situatie gecreëerd waarbij een werkgever, die geen statistisch gemiddelde allochtoon, vrouw, jongere of oudere tewerkstelt, op basis van die wetgeving kan worden aangeklaagd. Statistieken zullen het immers mogelijk maken om in de toekomst iemand aan te klagen. Ja, zelfs de praktijktest en uitlokking kunnen in de toekomst iemand in serieuze problemen brengen. Het is dan aan de werkgever om te bewijzen dat hij niet discrimineert. De hele logica van ons gerechtelijk wetboek wordt hier dus eigenlijk op de helling gesteld, want als er een bewijs is tegen iemand, dan moet hij proberen aan te tonen dat hij niet discrimineert, maar dat bewijs kan geleverd worden aan de hand van statistieken en gewone praktijktests. Ik geef als voorbeeld iemand die een modellenbureau heeft en alleen vrouwen tewerkstelt met perfecte maten en tot de leeftijd van 25 jaar. Op basis van deze wetgeving kan daaromtrent een klacht ingediend worden. Degene die aan het hoofd van dat modellenbureau staat, zal moeten bewijzen dat hij een objectieve grond heeft op basis waarvan hij alleen maar jonge dames bij zich tewerkstelt.

Ooit, in een ver en glorieus verleden, zouden liberalen tegen zo'n betuttelend, onpraktisch en gebiedend wetsontwerp gefulmineerd hebben. Maar nu, nu zij eindelijk in de regering zitten, liggen zij zelf aan de basis van dit ontwerp. Alleen de al veel geplaagde Marc Verwilghen heeft het blauw niet verloren in de regeringswasmachine. Hij is de enige voorname liberaal die openlijk heeft durven zeggen dat dit ontwerp voor hem veel te ver gaat.

Mijnheer de voorzitter, beste collega's, ik wil daaromtrent afronden. In het verleden hebben wij als CD&V altijd meegewerkt aan initiatieven tegen discriminatie en hebben wij zelfs dikwijls ook het voortouw daarin genomen. Ook wij wilden een soort waakhond die de basis van de democratie kon bewaken, maar zeker geen zevenkoppige draak waartegen wij nu moeten aankijken.

désirer sur le plan légistique.

Tout d'abord, cette loi a une portée considérable. Les différentes formes de discrimination directe et indirecte sont définies si largement que c'est la jurisprudence qui devra en préciser le contenu a posteriori. Ce n'est pas un bon travail législatif.

Le texte contribue également à rendre les normes floues, par exemple en mettant sur le même pied la discrimination fondée sur la fortune et la discrimination fondée sur l'appartenance à une race.

En outre, le champ d'application de la loi est bien trop vaste. La loi fait appel à des notions vagues comme la descendance et la naissance, qui peuvent donner lieu à des interprétations divergentes et générer des situations absurdes et de nombreuses plaintes.

Nous déplorons aussi que l'accent soit déplacé de la prévention vers la répression pénale. Cet aspect, ainsi que l'avalanche de plaintes qui découleront de l'application de la loi, accroîtront encore la surcharge des parquets et des tribunaux.

Le Conseil d'État partage notre critique. Les employeurs redoutent également les répercussions de cette loi. Ceux qui rémunèrent par exemple mieux les travailleurs de cinquante ans que les travailleurs de trente ans pourraient être accusés d'opérer une discrimination fondée sur l'âge. Les employeurs qui choisiront de jolies jeunes femmes de moins de 25 ans pour leur agence de mannequins s'exposeront également à des risques. La disposition relative aux formes de discrimination indirecte rend la situation encore plus complexe: les employeurs qui embauchent un nombre insuffisant d'allochtones pourront être poursuivis sur la base de statistiques.

Je ne comprends pas que les libéraux n'aient pas protesté contre ce projet particulièrement tracassier. Seul le ministre Verwilghen a prêché dans le

désert. Mais le CD&V fera entendre sa voix. Nous sommes bien évidemment opposés aussi à toutes les formes de discrimination mais ce n'est pas cette hydre à sept têtes qui nous permettra de les combattre.

03.03 Bart Laeremans (VLAAMS BLOK): Mijnheer de voorzitter, waarde collega's, op de zeven jaar die ik in het Parlement zit, heb ik toch al een en ander mogen meemaken, maar dit wetsontwerp is toch wel het allerergste. Dit wetsontwerp ter bestrijding van de zogenaamde discriminatie is werkelijk buiten categorie. Hors catégorie, zoals ze in het Frans zeggen, mevrouw de minister.

Deze tekst is de meest gevaarlijke, de meest schandelijke, de meest verfoeilijke, de meest huiveringwekkende, de meest lugubere tekst ook die ik hier ooit heb weten bespreken, want hij leidt ons regelrecht naar een totalitaire maatschappij. Dat is niet zomaar het Vlaams Blok die het zegt, omdat – iedereen voelt het natuurlijk – deze wet tegen ons gericht is. Neen, ook de Raad van State zelf en zelfs de minister van Justitie hebben ervoor gewaarschuwd. Deze wet druist zodanig scherp in tegen de fundamentele mensenrechten dat elk rechtgeaard democraat niets anders kan dan zijn verontwaardiging en zijn verbijstering uitschreeuwen.

Deze wet is in elk geval een absolute hoogmis voor lui die in alles en achter elke hoek, overal om zich heen, de discriminaties zien loeren: Agalev-politica's bijvoorbeeld, of een Laurette Onkelinx, die op het paranoïde af zijn geobsedeerd door de discriminaties en die als fanatieke Dolle Mina's vandaag hun wraak willen nemen voor al het vreselijke onrecht dat hen en hun tragische lotgenoten ooit werd aangedaan. Dat de kern van de democratie van de vrije Westerse samenleving hier bijna op de schroothoop wordt gegoooid, deert hen blijkbaar niet. Het absurde van het verhaal is evenwel dat dit allemaal niet mag in naam van de politieke correctheid. Aan de media werd opgelegd hierover zo hard mogelijk te zwijgen. Dit debat mag hier natuurlijk nog wel worden gevoerd – voor zover dat allemaal nog is toegelaten – maar in de samenleving, mijnheer de voorzitter, heerst het absolute stilzwijgen, dankzij de schuldige medeplichtigheid van de massamedia, die hun kritische ingesteldheid door hun slaafse onderdanigheid aan paars-groen helemaal aan het verliezen zijn.

Of is het omdat de wet te ingewikkeld is dat men zwijgt en blijft zwijgen? Is het omdat het hele contentieux rond discriminatie te zwaar en te complex is, te juridisch soms? Is het daarom dat de meeste journalisten moeten afhaken? Is het omdat we toch niet anders meer kunnen, omdat Europa ons nu eenmaal deze antidiscriminatiewetgeving opdringt, zodat elk verzet daartegen bij voorbaat verloren is en dus totaal zinloos? Is dat de reden? Als dat de reden is voor het algemene stilzwijgen, hebben de leugens inderdaad hun effect niet gemist, want Europa dringt deze schandelijke wetgeving helemaal niet op. De Europese richtlijnen 2000/43 en 2000/78 van respectievelijk 29 juni en 27 september 2000 komen weliswaar ook neer op een enorme betutteling en gaan voor het Vlaams Blok ook veel te ver. Zij hebben echter een veel beperktere draagwijdte, met name de sfeer van arbeids- en beroepsonderwijs, sociale voordelen en huisvesting, en gaan zeker niet zo ver dat ze zware strafsancities opleggen, allerlei verkeerde keuzes verbieden en verbod opleggen tot het uiten van een verkeerde mening of zelfs van voornemens.

03.03 Bart Laeremans (VLAAMS BLOK): C'est une loi hors catégorie, une loi scandaleuse, détestable qui conduira le pays tout droit au totalitarisme. Elle est évidemment aussi un nouveau coup de boutoir contre le Vlaams Blok mais on oublie qu'elle est contraire aux droits fondamentaux de l'homme et à tous les principes démocratiques. Elle a été dictée par les fanatiques du PS, suivis en cela par les membres d'Agalev et d'Ecolo qui ont versé comme toujours dans le politiquement correct. Les médias n'osent ou ne peuvent même pas tenir un langage critique quand ils commentent cette loi grotesque. Ont-ils eux aussi du mal à comprendre ou à digérer ce non-sens juridique?

Les défenseurs du projet se dissimulent volontiers derrière l'Europe mais aucune directive européenne ne nous oblige à aller si loin. Selon ces directives, la lutte contre le racisme doit être menée dans les domaines du travail, du logement et de l'enseignement mais non dans le cadre de la vie privée ni sur le plan des opinions exprimées ni même sur le plan des intentions manifestées. Il se trouve que dans la vie, l'homme est sans cesse amené à faire des choix qui sont quelquefois mauvais mais qu'il doit pouvoir faire en toute liberté. Or, les fanatiques de l'arc-en-ciel veulent soumettre à un contrôle tout-puissant chaque choix, chaque acte, chaque mot ou geste, et même chaque intention formulée. On examinera chaque manifestation publique, culturelle ou non, pour vérifier qu'elle n'est pas discriminatoire.

Le Conseil d'Etat partage les critiques que nous formulons à l'encontre de ce projet, qui vise l'ensemble de la vie sociale et qui contraint le particulier à penser

Het is eigen aan de mens en aan het menselijke leven dat hij of zij voortdurend keuzes maakt. Tientallen malen, vaak honderden malen per dag, maakt de mens keuzes in zijn private en publieke leven. Hij doet dat meestal op halfrationele of zelfs niet-rationele onredelijke gronden. Gelukkig maar, mensen zijn geen robots; mensen zijn geen wezens die zich laten leiden door één enkele ratio; mensen zijn geen marionetten die aan de touwen hangen van een of andere grote roerganger. In hun omgang met andere mensen spelen honderd en één facetten mee, die de keuzes, het onderscheid dat we tussen mensen maken, beïnvloeden. Dat kan te maken hebben met willekeur. Dat kan te maken hebben met vertrouwen. Dat kan te maken hebben met intuïtie of traditie. Maar het heeft zelden of nooit uitsluitend te maken met pure ratio. Nogmaals, gelukkig maar, want het gaat over de kern van ons menszijn. Elke mens is anders en uniek, en is daardoor in zijn denken en handelen, in zijn of haar optreden tegenover andere mensen verschillend van anderen. Dat wil de paars-groene meerderheid in al haar dwaasheid aan banden leggen. Zowat elke menselijke handeling in het openbaar wordt vanaf vandaag aan de controle van een almachtige overheid onderworpen. Zo staat het in de wet. Elke uitoefening van een economische, sociale, culturele of politieke activiteit, toegankelijk voor het publiek, wordt voortaan gecontroleerd en beoordeeld op het plegen van zogenaamde discriminaties.

Wat is dan een discriminatie? Een verschil in behandeling dat niet objectief en redelijkerwijze kan worden gerechtvaardigd of zelfs de neutrale handeling die tot een verschillend resultaat leidt. Wanneer dit onderscheid gebaseerd is op de meest uiteenlopende menselijke kenmerken, zoals leeftijd, geaardheid, afkomst, fortuin, gezondheidstoestand en zelfs fysieke eigenschappen. Zowat alle mogelijke menselijke gedragingen en beslissingen vallen hieronder. Bijgevolg betekent de consequente toepassing van deze wet dat zowat het hele menselijke gedrag voortaan rationeel verantwoord moet worden. Elke mens is voortaan voor zijn gedragingen voortdurend verantwoording verschuldigd en kan gesanctioneerd worden.

Dit houdt niet meer de kiemen van een totalitaire maatregel, dit is een totalitaire maatregel zonder meer. De Raad van State geeft ons op dit vlak gelijk. Een overheid moet bij haar optreden waken over het onderscheid dat ze maakt. Dat is nogal evident. Met particulieren echter, zo waarschuwt de Raad van State, is het anders gesteld. Hun gedragingen zijn niet noodzakelijk rationeel, zo zegt de Raad van State, en kunnen niet altijd beoordeeld worden aan de hand van utilitaristische criteria. De werkingssfeer, zo zegt de Raad van State, is niet beperkt tot een specifiek domein, zoals bijvoorbeeld het arbeidsrecht, maar omvat het maatschappelijk leven in zijn totaliteit. Een woord dat toevallig nogal heel sterk lijkt totalitarisme. Welnu, de wetgever mag de burgers niet verplichten om in alle handelingen van het maatschappelijke leven en bij het uiten van hun mening de ideeën van de overheid inzake bestrijding van discriminaties over te nemen, aldus de Raad van State. Een waarschuwing die kan tellen.

Met deze wet dwingt u, collega's, de mensen te denken zoals de overheid denkt. U dwingt de mensen bij al hun handelingen te redeneren zoals een overheid moet doen. Dit is een dictatuur in zijn meest totalitaire vorm. Voor elke rechtgeaarde democraat had deze glasheldere en staalharde waarschuwing het signaal moeten zijn van een huizenhoog verbodsbord. In deze straat hollen we niet meer verder, dat had de reactie moeten zijn. Maar neen, de paars-groene parlementsleden volharden in de boosheid. In de eerste plaats natuurlijk omdat ze aangemoedigd en opgejaagd worden door een stalinistische Laurette Onkelinx die de PS-traditie getrouw vanzelfsprekend geen moeite heeft met dit soort wetgeving.

comme les pouvoirs publics. Il y aura de nouvelles dispositions pénales. Tous ces éléments sont caractéristiques d'une dictature.

La coalition arc-en-ciel s'obstine toutefois dans cette voie, sous l'impulsion du chef de file stalinien, Laurette Onkelinx. Une fois de plus, l'opposition du VLD Marc Verwilghen aura été d'une faiblesse touchante. A l'instar du Conseil d'Etat, il distingue dans le projet de nombreux éléments indéfendables mais il reste impuissant, comme toujours, au sein du gouvernement. Ce sont le PS et les verts qui déterminent le calendrier et la politique en matière de justice. Voilà la vérité.

Le Conseil d'Etat souligne même que le texte est contraire à la Convention européenne des droits de l'homme. En effet, l'interdiction de discrimination s'applique à tous les textes et à tous les signes, ce qui est contraire à la liberté d'expression qui est tout de même un pilier de la démocratie. Aux termes de la Convention, cette liberté ne s'applique pas uniquement aux idées innocentes et bienveillantes mais également aux opinions choquantes et blessantes. Rien ne justifie que des limites soient imposées au public et encore moins que des sanctions soient infligées. Mais ce gouvernement totalitaire semble avoir une autre opinion.

Le texte rend également punissable l'incitation à la discrimination sous la forme, par exemple, d'une histoire sexiste. Mais, selon le Conseil d'Etat, rien ne permet d'établir que de telles histoires incitent à la discrimination.

Le champ d'application de la loi est excessivement large et doit d'urgence être restreint. En effet, il est également touché aux libertés d'association et de culte. Les clubs de services qui s'adressent spécifiquement à un public masculin ou féminin n'ont plus aucune raison objective de refuser des membres. Un spectacle des Chippendales présenté devant un public exclusivement féminin sera

VLD-minister Verwilghen daarentegen had duidelijk wel moeite. Hij zat met zijn kritiek op de lijn van de Raad van State. Ik citeer uit het verslag van de Senaatscommissie over dit standpunt. Ik citeer: "De definitie gegeven in artikel 2 van het wetsvoorstel is zeer algemeen en zeer breed: met name elk gedrag op maatschappelijk vlak dat een onderscheid maakt op basis van de opgesomde parameters zonder wettelijke basis. Voorts dient elke burger die zulk een onderscheid maakt, zich te verantwoorden in dubbel opzicht: er moet een legitiem doel zijn, evenals een evenredig middel/doelverhouding."

Minister Verwilghen hekelt bovendien dat dit soort onderscheid strafbaar wordt gesteld en zegt hierover: "Het is moeilijk verdedigbaar om de burgers een principieel verbod van onderscheid op te leggen waarvan de concrete inhoud niet op voorhand vaststaat".

Een waarheid als een koe natuurlijk. Ook deze waarschuwingen worden van tafel geveegd, zelfs zonder dat hiervoor een ernstige tegenargumentatie wordt ontwikkeld. Het is de zoveelste illustratie van de machteloosheid van Marc Verwilghen binnen deze regering. Verwilghen was naar de kiezer gegaan met de aankondiging dat het aantal strafbepalingen zou verminderen, maar het tegendeel gebeurt. Door de regelnerven van links wordt het alleen maar stukken erger. Teneinde niet te overgeneraliseren, zei minister Verwilghen, is het een goed uitgangspunt om enkel die gedragingen te bestraffen die een inbreuk vormen op belangrijke maatschappelijke waarden waarover een consensus bestaat. Aldus de minister in de Senaat in deze context. De waarden die met deze wet beschermd worden horen daar dus klaarblijkelijk niet onder. Maar de woorden van Verwilghen zijn van geen tel want niet hij bepaalt de agenda van Justitie. Het is de Parti Socialiste, het zijn de groenen die het justitiebeleid bepalen. Altijd opnieuw legt deze zwakke, makke, ruggengraatloze VLD-minister zich daarbij neer. Voor wie de zaak van dichtbij gadeslaat is het werkelijk een ontluisterend beeld. De Raad van State gaat verder in zijn kritiek. De Raad van State waarschuwt dat de tekst dreigt in te gaan tegen het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens, iets dat toch allen hier in dit halfroond na aan het hart zou moeten liggen, onder meer inzake de vrije meningsuiting. Ook hier is de voorgestelde wettekst in al zijn waanzin overduidelijk want het verbod op zogenaamde discriminatie geldt bij "het verspreiden, het publiceren of het openbaar maken van een tekst, een bericht, een teken" – ja, zelfs een teken – "of enige andere drager".

(...)

Wat zegt u, collega Schoofs? Ja, ik mag zelfs niet wijzen want dat kan als een teken beschouwd worden. Ook deze tekst is duidelijk totalitair van ingesteldheid, heeft betrekking op alle aspecten van de meningsuiting. Hierover zegt de Raad van State – het is een tamelijk lang citaat maar het is belangrijk dat het herhaald wordt omdat het zo wezenlijk is voor onze democratie: "Volgens het Europees Hof voor de Rechten van de Mens is de vrijheid van meningsuiting één van de pijlers van een democratische samenleving en één van de belangrijkste voorwaarden voor de vooruitgang en de ontplooiing van iedereen. De vrijheid van meningsuiting geldt niet alleen voor de informatie of de ideeën die gunstig worden onthaald of die als onschuldig en onverschillig worden beschouwd maar ook voor die welke de Staat of een of andere groep van de bevolking schokken, verontrusten of kwetsen. Zo willen het pluralisme, de verdraagzaamheid en de geest van openheid het zonder welke de democratische samenleving niet bestaat. Er kan worden voorzien in uitzonderingen op deze vrijheid, doch deze uitzonderingen dienen dan strikt te worden geïnterpreteerd."

désormais illégal. Bref, ce sera l'insécurité juridique à tous les niveaux de la société. Mais la ministre refuse obstinément de répondre à ces considérations invoquant invariablement la protection qu'offre la Constitution. La liberté de religion est également mise en péril. Je renvoie aux déclarations faites par M. Sannen au Parlement flamand à propos de l'obligation d'organiser un cours de religion islamique dans l'enseignement libre.

Daaruit volgt dat er geen grond is om beperkingen op te leggen aan het recht van de burgers om zelfs op luide en polemische toon, die het openbaar debat vaak kenmerkt, hun mening te uiten over bijvoorbeeld de respectieve rol van man en vrouw in de maatschappij", – ik citeer nog altijd de Raad van State – "of binnen het koppel, de leeftijd waarop de meerderjarigheid ingaat, de rechten van homoparen, de kinderrechten, het ongehuwd samenleven, het uit de echt scheiden, het fiscaal, sociaal en gezondheidsbeleid, het beleid ten aanzien van personen met een handicap enzovoort, zelfs als die mensen de Staat of een andere groep van de bevolking schokken, verontrusten of kwetsen. Zo ook zou het overdreven zijn een straf te stellen op het maken van een seksistische grap of het spotten met de seksuele geaardheid of met het fysieke kenmerk van een bekende persoon, voor zover die grap of die spotternij niet verworpt tot een belediging, laster of eerroof, of een inbreuk op de persoonlijke levenssfeer". Dan concludeert de Raad van State: "Noch uit de tekst van het voorstel, noch uit de toelichting erbij blijkt evenwel dat zulke meningen, grappen of spotternijen niet kunnen zouden worden beschouwd als het aanzetten tot discriminatie of het openlijk te kennen geven van het voornemen tot discriminatie".

Hetzelfde geldt voor die andere belangrijke Europese grondrechten: de vrijheid van vereniging en de vrijheid van godsdienst. Met deze wet wordt het inderdaad zeer moeilijk om bijvoorbeeld serviceclubs te handhaven die zich alleen tot mannen richten of organisaties die gericht zijn op het exclusieve tijdverdrijf voor dames. In mijn gemeente bestaat er een exclusieve debatclub voor vrouwen die "Actueel Denken" heet en die wordt geleid door de vrouw van de vorige eerste minister, mevrouw Celie Dehaene. De activiteiten zijn vaak zeer boeiend, zodat er een hele wachtlijst bestaat om toe te treden. De schouwburgzaal van het cultureel centrum van Strombeek is immers veel te klein om alle gegadigden op te vangen. Binnenkort wordt het probleem van deze vereniging levensgroot, want er bestaat geen enkele objectieve reden om mannen te weigeren en dus bezondigt die vereniging zich aan een schandelijke vorm van discriminatie. Hetzelfde liedje voor de basketbalclub uit mijn gemeente die avonden met de Canadese versie van de Chippendales inrichtte waarop alleen vrouwen waren uitgenodigd. Voortaan is ook dit een haast strafbare vorm van discriminatie.

Wanneer we de minister daarover ondervragen, dan weigert zij te antwoorden, dan weigert zij de ridicule maar tegelijk ook dramatische gevolgen van deze wet te erkennen of tegen te spreken. "Dat zal de rechter uitmaken!", zegt ze, waarmee wordt erkend dat we in tijdperk belanden van grote rechtsonzekerheid, een tijdperk waar niet langer de parlementsleden die wetten maken maar de rechters, een tijdperk waar un gouvernement des juges de lakens uitdeelt, mevrouw de minister.

Eenzelfde gevaar dreigt in verband met de vrijheid van eredienst. Ook hier waarschuwt de Raad van State dat uitdrukkelijk moet voorzien worden in een bepaling die het buitensporige toepassingsgebied van de wet inperkt. Maar de minister heeft daar geen oren naar. "Het staat in de Grondwet en dat is genoeg!", orakelt de minister. Vandaag reeds, nog voor deze schandelijke wet is goedgekeurd, is het bewijs geleverd dat dit niet het geval is, dat deze wet zal misbruikt worden om nieuwe discriminaties uit te vinden waardoor de fundamentele rechten wel degelijk op de helling komen te staan.

Neem nu bijvoorbeeld de extremistische uitlatingen van – collega Talhaoui zal hem kennen – Ludo Sannen uit het Vlaams Parlement, die uitroept dat het katholiek onderwijs islamlessen moet organiseren. Vandaag heeft deze multicultuuroprofeet nog een wettelijke basis om deze

onzin te kunnen hardmaken.

03.04 Fauzaya Talhaoui (AGALEV-ECOLO): Er zijn scholen die dat doen!

03.04 Fauzaya Talhaoui (AGALEV-ECOLO): Cet exemple était directement tiré de la pratique. Il existe des écoles libres multiculturelles.

03.05 Bart Laeremans (VLAAMS BLOK): Dat is mogelijk, maar daar gaat het niet om.

03.06 Fauzaya Talhaoui (AGALEV-ECOLO): Maar dan is dat toch niet uit de lucht gegrepen!

03.07 Bart Laeremans (VLAAMS BLOK): Het is niet uit de lucht gegrepen, er zijn scholen die dat doen.

03.08 Fauzaya Talhaoui (AGALEV-ECOLO): Er zijn heel veel scholen in Antwerpen die multiculturele scholen zijn – vrij onderwijs – en waar inderdaad naast zedenleer, naast katholieke godsdienst ook islam wordt gegeven. Ga dus niet zeggen dat hij het ik weet niet waar heeft gehaald, als de praktijk het laat zien.

03.09 Bart Laeremans (VLAAMS BLOK): Dat ontken ik ook niet, dat is ook helemaal de kern van de zaak niet. Als een aantal vrije scholen van welke zuil ook dat doen, is dat hun zaak. Maar wat men wil doen vanuit Agalevhoek, is het de katholieke scholen opleggen. Daar wil men op termijn naartoe. Daar willen wij voor waarschuwen. Nu kan men dit wettelijk nog niet hardmaken, maar morgen op basis van deze wet wel. Want de rechter kan dan beslissen dat een katholieke school geen leerlingen mag weigeren op basis van geloof, en kan vervolgens opleggen dat deze school evenmin mag weigeren islamlessen te geven.

03.09 Bart Laeremans (VLAAMS BLOK): Là n'est pas la question. Le nœud du problème est que, demain, des juges pourront obliger des écoles catholiques à organiser des cours de religion islamique. C'est le meilleur moyen de susciter le ressentiment et le mécontentement immédiat.

De vrijheid van vereniging, de vrijheid van onderwijs, de vrijheid van godsdienst, staan hier op het spel. Het zou voor de CD&V die zich gisteren trouwens terecht heeft afgezet tegen het voorstel van Sannen, een zoveelste signaal moeten zijn dat deze wet bijzonder gevaarlijk is en dat een bange onthouding absoluut ontoereikend is. U weet – ik had hier staan: dames en heren van de CD&V, maar de belangstelling is zo groot dat ik mij moet beperken tot alle dames van de CD&V – wat de objectieven zijn van uw tegenstanders. U weet wat zij van plan zijn. U weet dat zij hetatholicisme in Vlaanderen willen breken en het katholiek onderwijs daarbij in het vizier nemen. Laat niet langer met uw voeten spelen! Hou nu toch eindelijk eens op met braaf te zijn en iedereen te vriend te willen houden!

Deze zogenaamde antidiscriminatiwet is dus totalitair en druist in tegen de internationale rechtsorde. Maar ze druist ook in tegen onze eigen rechtsbeginselen. De omkering van de bewijslast bij statistische vaststellingen bijvoorbeeld. Hierdoor zullen mensen aan wie niets kan verweten worden, van de ene dag op de andere in de verdediging gedrongen worden, verplicht worden zich te verantwoorden omdat hun personeel niet helemaal overeenstemt met het ideaalbeeld van de multiculturele samenleving. Als u bij de bevolking nog meer verzuring – zogenaamde verzuring – wil opwekken, maar vooral woede wil opwekken, dan moet u dit soort onrechtvaardigheden, gekoppeld aan pseudo-sollicitaties, mevrouw de minister, valse sollicitaties, en deurwaarderscontroles maar volop in toepassing brengen.

Nog zo'n onrechtvaardigheid is het strafbaar stellen van een voornemen tot discriminatie. Dit druist reaalrecht in tegen de grondbeginselen van

Ce projet de loi va à l'encontre de l'ordre juridique international et de nos propres principes juridiques. La charge de preuves est renversée. Même l'intention de discrimination devient punissable. C'est contraire au principe juridique aux termes duquel un fait doit avoir été commis pour être punissable. Le Conseil d'Etat a rendu à ce propos un avis sans appel. Le législateur crée un délit dont le citoyen ne sait même pas qu'il s'agit d'un délit.

L'imprécision de la proposition est inadmissible. Mais le ministre balaye toutes les critiques. En cette matière, la ministre s'oppose, par son fanatisme, aux thèses défendues par d'éminents juristes. Il est tout de même évident que la discrimination est une matière extrêmement complexe et qu'on ne peut empêcher les citoyens de faire de la discrimination. Il existe du reste un type de discrimination de naissance, que l'on observe dans la famille royale. entre autres. La

ons strafrecht dat eist dat een strafbare daad ook effectief gepleegd moet worden. Het meest gevaarlijke aan dit ontwerp is in ieder geval dat een strafbepaling wordt ingevoerd waarvan het voorwerp op dit ogenblik nauwelijks gekend is. Ook minister Verwilghen waarschuwt hiervoor. Fernand Keuleneer stelt het in Tertio als volgt:

coalition arc-en-ciel a-t-elle une réponse à ces questions?

“De wetgever creëert een misdrijf zonder dat de burger op het ogenblik dat hij een handeling stelt, weet of hij een misdrijf begaat”. Of dit al dan niet zo is, hangt uitsluitend af van de wisselende beoordeling door anderen. De Raad van State had nochtans ook op dit vlak uitdrukkelijk gewaarschuwd. Ik citeer op bladzijde 8 van het advies aan de Senaat van de Raad van State: “Doordat het voorstel burgerrechtelijke en strafbepalingen bevat die rechtstreeks op de particulieren van toepassing zouden zijn, kan de onnauwkeurigheid van het voorstel niet worden aanvaard. De burgers moeten precies weten welk gedrag zij niet mogen vertonen. Zulks geldt in het bijzonder in strafzaken. Krachtens het beginsel van de wettelijkheid van de strafbaarstelling en van de straffen dat voortvloeit uit artikel 7 van het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden (EVRM) en uit de artikelen 12, lid 2 en 14 van de Grondwet heeft de wetgevende macht de grondwettelijke plicht om in voldoende duidelijke, nauwkeurige en rechtszekerheid biedende bewoordingen te bepalen welke feiten strafbaar worden gesteld zodat aan de rechter geen al te grote beoordelingsvrijheid wordt toegelaten.”

Hier gebeurt manifest het tegenovergestelde. Het fanatisme van minister Onkelinx heeft andermaal belet dat met deze vernietigende kritiek rekening werd gehouden. Dat is een zoveelste schending van het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens.

Collega's, als er één zaak duidelijk is aan de arresten van het Arbitragehof inzake discriminatie, dan is het dat deze problematiek uitermate complex is en dat niet alleen parlementsleden maar ook en vooral topjuristen grote moeite hebben om hier klaar in te zien. Hoe haalt ge het dan in uw hoofd om aan elke individuele burger op te leggen dat hij een onberispelijke, niet-discriminatoire levenswandel zou hebben, die dan nog eens wordt beteugeld met zware strafsancities. Wat een onverantwoord, wat een schandalig en beschamend antiparlementair en inciviek gedrag! Deze zogenaamde antidiscriminatiewet is dus totalitair, druist in tegen de internationale rechtsorde en tegen onze eigen rechtsbeginselen, maar is ook uitermate hypocriet. Ik geef enkele voorbeelden.

De discriminatie op basis van geboorte wordt verboden, maar diezelfde paars-groene partijen staan op de eerste rij – sommigen in mijn omgeving heel dicht op de eerste rij – om onderdanig te doen bij de geboorte van een of andere prinses.

Als er vandaag één echte discriminatie bestaat, dan is het wel dat een onverkozen familie van inwijkelingen uit een of ander Duits provinciestadje hier ten eeuwigden dage een belangrijk deel van de macht in handen heeft. Welke consequenties heeft de nieuwe wet daarvoor, paars-groene collega's?

Het toeval wil dat een vriend van mij in een non-conformistisch blaadje pater Leman interviewde over deze nieuwe wet en hem deze vraag voorlegde. De vraag luidde: U gaat toch ook kunnen optreden tegen discriminatie op basis van geboorte, gaat u dan ook het koningshuis en de adel aanpakken? Pater Leman, die viel uit de lucht. Het interview werd gehouden nadat het in de Senaat was gestemd en nadat het was behandeld in de Kamercommissie en verscheen deze zomer in het tijdschrift De vrijbouter. Pater Leman antwoordde: “ Wat! Discriminatie

op basis van geboorte! Wat moet ik mij daarbij voorstellen? Bent u wel zeker dat het ook in die lijst staat?" Pater Leman wordt de grote toepasser van die wet maar hij kan niet geloven dat er ook discriminatie op basis van geboorte wordt ingevoerd of liever wordt beteugeld.

Collega Schauvliege heeft daarnet nog eens de vraag gesteld wat discriminatie op basis van geboorte betekent. De vraag is nooit beantwoord. Wij hebben massa's vragen gesteld die nooit zijn beantwoord. Weet u zelf wel, collega's van de paars-groene meerderheid, wat "geboorte" in deze wet staat te doen? Voornamelijk omdat u kennelijk niet bereid bent om het zelf toe te passen tegen de meest flagrante discriminatie inzake geboorte die er bestaat, namelijk het koningshuis...

03.10 Fauzaya Talhaoui (AGALEV-ECOLO): (...)

03.11 Bart Laeremans (VLAAMS BLOK): In deze context.

De **voorzitter**: Gebruik uw micro, alstublieft.

03.12 Fauzaya Talhaoui (AGALEV-ECOLO): (...)

03.13 Bart Laeremans (VLAAMS BLOK): Jamaar, concreet...

03.14 Fauzaya Talhaoui (AGALEV-ECOLO): (...) Het Hof in Straatsburg heeft die verschillende antidiscriminatiegronden ook geïnterpreteerd. Het BUPO heeft daar ook verschillende mededelingen over gedaan. Waar komt u dan eigenlijk mee aandraven?

03.15 Bart Laeremans (VLAAMS BLOK): Waarom past u het dan niet toe op die familie die er voordeel bij heeft? Het is een van de enige families in het land die wordt gediscrimineerd op basis van de geboorte, maar dan positief gediscrimineerd. Waarom klaagt u dat niet aan? Het is toch een manifeste discriminatie. Die familie heeft louter omwille van geboren te zijn in een of andere "goedjonstige" wieg het recht om ons te blijven besturen en heeft heel veel politieke bevoegdheden tot in eeuwig en altijd van vader op zoon, van moeder op dochter, van vader op dochter, enzovoort. Als het concreet moet worden toegepast dan zegt u niets, dan bent u bijzonder hypocriet en dat kom ik hier ook te zeggen.

Een tweede voorbeeld. De linkerkant is toch wel hopeloos inconsequent. Dezelfde partijen die pleiten voor een maximum aan alternatieve straffen voor echte criminelen, voor inkorting van de gevangenisstraffen, voor zo weinig mogelijk detentieschade en een zo zacht mogelijke behandeling, kortom mensen die getuigen van een verschrikkelijke aversie voor de gevangenisstraf, die komen in dit dossier, waar de mening van hun tegenstanders moet worden gesanctioneerd, een wet verdedigen die bulkt van extreme repressie.

Voor de meest banale en belachelijke uitspraken, zelfs voor grappen, riskeren mensen nu tot een jaar gevangenisstraf en als het even tenzit dan kan het voor wie bij de overheid werkt, oplopen tot twee jaar. Dat is allemaal bijzonder inconsequent.

Ten derde, inmiddels is duidelijk geworden dat de overheid zich zeker niet aan de basisprincipes van deze wet zal houden, maar integendeel werk wil maken van nieuwe vormen van grootschalige positieve discriminatie, waarbij buitenlanders via opgelegde quota's opgedrongen zullen worden aan de werkgevers. Discriminatie mag dus toch, als het maar gericht is tegen de eigen bevolking. Als u daarmee uw zo

03.14 Fauzaya Talhaoui (AGALEV-ECOLO): La Cour de Strasbourg a également interprété plusieurs motifs de discrimination. De quoi nous parlez-vous?

03.15 Bart Laeremans (VLAAMS BLOK): Pourquoi la loi n'est-elle pas appliquée en l'espèce? Il s'agit d'une discrimination manifeste et positive en faveur d'une seule famille.

Le feu vert de l'aile gauche du gouvernement en faveur de cette loi illustre l'inconséquence de la gauche à l'heure actuelle. Il s'agit de personnes qui ne cherchent aucunement à dissimuler leur aversion pour les peines d'emprisonnement. Voilà que, soudainement, la gauche se prononce pour une loi excessivement répressive. Un agent de l'Etat serait passible d'une peine d'emprisonnement de deux ans pour une simple plaisanterie.

Des quotas seront imposés aux entreprises en ce qui concerne l'embauche d'étrangers. La discrimination ne pourra dès lors plus être exercée qu'envers les autochtones.

Ce projet ignore une forme de discrimination: les sympathies

gevreesde verzuring op de werkvloer wilt tegengaan, dan wens ik u veel succes.

Het meest weerzinwekkend ten slotte aan deze zogenaamde antidiscriminatiewetgeving is natuurlijk dat één discriminatiegrond uit de boot valt, met name deze inzake politieke overtuiging. Dat is uiteraard geen toevalligheid.

Zowel in de Senaat als in de Kamer werd zonder blikken of blozen gesteld dat deze wet onder meer is bedoeld om bepaalde politieke partijen en strekkingen te bestrijden en dat precies daarom deze discriminatiegrond niet werd opgenomen. Met deze uitdrukkelijke stellingneming wil men natuurlijk in de hand werken dat er in de toekomst juist wel, en meer dan ooit, zou worden gediscrimineerd op basis van politieke overtuiging. Hiermee willen links en uiterst links uiteraard een legitieme basis geven aan alle mogelijke, lopende en toekomstige acties tegen het Vlaams Blok, terwijl het internationaal discriminatieverbod op basis van politieke overtuiging juist wel een bijzonder kostbaar goed is dat hoge bescherming geniet, mevrouw Talhaoui, bij het Europees Hof voor de rechten van de mens. Precies daarom heb ik op dit vlak niet zo veel schrik van de perverse plannen die paars-groen met deze wet koestert.

Het sluitstuk van deze wet is natuurlijk de aanwijzing van de grote big brother, het alziende oog dat alle gedragingen van de mensen in het oog zal moeten houden en dat voor de strikte naleving van deze totalitaire maatregelen zal zorgen. Wie anders was hier beter geschikt dan de dierbare pater Leman, de zo verdienstelijke regimeknecht Johan de Dominicaan, de man die in opdracht van de regering het vermaledijde Vlaams Blok voor de rechter wist te sleuren? Het Centrum Leman wordt geleid door kabinetsleden van alle paars-groene partijen, waardoor de toepassing van de wet voortdurend door paars-groen kan worden gestuurd en kan worden benut voor partijpolitiek voordeel.

Het is wel degelijk de bedoeling dat de grootinquisiteur er hard zal tegenaan gaan. Vandaag bedraagt het budget van de pater 100 miljoen oude Belgische frank; volgend jaar wordt dat 175 miljoen. Men is dus van plan er met de grove borstel door te gaan. Dankzij dit vorstelijk bedrag zal er intensief, met het vergrootglas, gespeurd kunnen worden naar alle onverlaten die het nog wagen om in hun doen en laten te zondigen en te discrimineren. Is het immers niet de hoogste tijd dat de bevolking een lesje krijgt?

Dat groenen en socialisten deze waanzinnige wetgeving steunen valt nog enigszins te verklaren. De meesten onder hen dromen nog altijd van een sterke Staat, van een maakbare samenleving waar de mens wordt betutteld, gedirigeerd door de overheid en in al zijn vrijheden wordt gefnuikt.

Dat de VLD deze extremistische, krankzinnige wet blijft steunen, tegen het advies in van de eigen minister van Justitie, tart elke verbeelding. Het spreekt trouwens voor zich. Vandaag zijn zij niet aanwezig. Op de verplichtingen van de voorzitter na, durven zij niet te komen omdat zij weten dat het een zeer slechte wet is, die fundamenteel ingaat tegen hun eigen politieke uitgangspunten. Desalniettemin zullen zij morgen hier op het groene knopje drukken. Morgen zullen zij niet afwezig zijn. Morgen zullen zij hier zijn en zullen zij gedwee – zoals ze al meer dan drie jaar onder de knoet liggen van de Parti Socialiste – het groene stemknopje indrukken.

Toen dit wetsontwerp de Senaat verliet – het was toen nog een voorstel van de Parti Socialiste – hadden de VLD-ionderen de moed om te

politiques. Voilà bien l'aspect le plus écœurant de ce projet. Il s'agit d'entraver un parti politique en particulier. La Chambre et le Sénat ne s'en cachent même pas. Il s'agit de créer une base légitime pour entreprendre des actions contre le Vlaams Blok. Pourtant, l'interdiction de la discrimination sur la base de l'appartenance politique fait également l'objet d'une large protection à Strasbourg.

Le garant du strict respect de cette loi totalitaire n'est autre que le père Leman. Qui était mieux placé que lui pour assigner le Vlaams Blok en justice? Le centre Leman regorge de membres de cabinet de la coalition arc-en-ciel. Cette année, le centre dispose d'un budget de 100 millions de francs qui, l'an prochain, passera à 175 millions. Avec une telle somme, c'est à la loupe qu'il va pouvoir rechercher les discriminations. Il est grand temps en effet que la population reçoive une leçon.

A la limite, je puis comprendre que les Verts et les socialistes approuvent ce projet de loi aberrant mais je ne m'explique pas que le VLD leur emboîte le pas, à l'encontre de l'avis de son propre ministre de la Justice. L'absence des membres du VLD en dit long. Demain, ils appuieront docilement sur l'interrupteur vert. Lors de l'adoption de la proposition du PS au Sénat, les jeunes du VLD ont estimé devoir mettre leur parti en garde contre les dangers de cette loi qui, à leur yeux, briderait gravement la liberté d'expression. Ils ont exhorté le VLD à examiner le projet comme il sied et à s'abstenir le cas échéant. Le VLD n'est cependant pas en mesure de contenir les comportements outranciers de Laurette Onkelinx. Ah, si la base libérale du VLD savait ce que leur parti est en train de faire.

waarschuwen. Ik citeer: "Het is een totaal ondoordacht wetsvoorstel dat wellicht de meest fundamentele aanslag – ik hoop dat de voorzitter het hoort – op de liberale grondbeginselen van onze samenleving bevat sinds de Duitse inval. De wet kan namelijk een ernstige beperking vormen op de vrije meningsuiting en bovendien – zo stellen de VLD-jongeren –, het gevaar op excessen en op heksenjachten is veel te groot. Jong-VLD vraagt dat de VLD dit dossier grondig bestudeert, bediscussieert en passend behandelt".

Collega's, deze dringende raad van de VLD-jongeren werd in de wind geslagen. Duidelijker dan ooit is gebleken dat de VLD gewoon niet in staat is om de meest excessieve, door blind fanatisme ingegeven drijfveren van Laurette Onkelinx tegen te houden. Als een makke schoothond legt deze partij zich neer bij deze criminele wet. Uw achterban, blauwe collega's, moest eens weten wat u hier aan het uitspoken bent.

03.16 Josy Arens (cdH): Monsieur le président, madame la ministre, chers collègues, le projet de loi qui nous est présenté a pour objectif de doter notre pays d'une législation générale en matière d'égalité de traitement et de lutte contre les discriminations. Dorénavant, différentes formes de discrimination seront considérées comme inadmissibles et sanctionnées, tant sur le plan civil que sur le plan pénal. A ce titre, ce projet de loi s'inscrit dans une transposition de deux directives. La première, celle du 29 juin 2000, vise la mise en œuvre du principe d'égalité de traitement entre les personnes, sans distinction de race ou d'origine ethnique et tend à assurer une protection contre de telles discriminations dans différents domaines. La deuxième directive interdit toute discrimination directe ou indirecte, fondée sur la religion ou les convictions, un handicap, l'âge ou l'orientation sexuelle, dans les domaines de l'emploi et du travail.

Le Centre démocrate humaniste ne peut que s'inscrire dans un tel cadre visant à sanctionner les actes discriminatoires afin d'en prévenir également leur survenance. Si l'objectif annoncé et le cadre juridique du projet de loi ne posent aucun problème, il n'en est pas de même pour ce qui concerne les difficultés qui risquent de se poser quant à sa mise en œuvre. Il faut avouer que le texte a gagné beaucoup en clarté lors des discussions que nous avons eues en commission de la Justice. Toutefois, plusieurs points du projet de loi nous posent problème.

En premier lieu, nous constatons que le champ d'application du projet de loi est très large, d'autant plus que les exceptions ne sont pas limitativement énumérées. Par conséquent, nous craignons que le caractère abstrait et large des dispositions entraîne un manque de lisibilité, tant pour le citoyen que pour le juge, entre ce qui est permis et ce qui ne l'est pas. Le problème de lisibilité des dispositions pénales n'est pas facilité par le choix de certaines incriminations qui risquent de poser certains problèmes de qualification pour le juge. Je pense notamment au comportement relatif à la manifestation de l'intention de recourir à la discrimination. A cet égard, il aurait été plus opportun de prévoir, comme c'est le cas aux Pays-Bas ou en Irlande, un système d'interdiction générale accompagné d'une liste d'exceptions limitativement énoncées par rapport à tel ou tel motif.

L'exception fondée sur le traitement concernant l'âge est un exemple illustratif. Un nouvel amendement sera d'ailleurs déposé en ce sens par notre groupe, visant à mieux circonscrire les différences de traitement basées sur l'âge qui ne constituent en aucune manière une discrimination.

03.16 Joseph Arens (cdH): Voortaan zullen diverse vormen van discriminatie als onaanvaardbaar worden beschouwd en bestraft. De eerste richtlijn (van 29 juni 2000) beoogt de toepassing van het beginsel van gelijke behandeling van personen, zonder onderscheid naar ras of etnische afkomst. De tweede verbiedt elke discriminatie op grond van religie of overtuiging, handicap, leeftijd of seksuele geaardheid. Dit ligt in de lijn van de cdH, maar bij meerdere punten rijzen nog problemen. In de eerste plaats is het toepassingsbereik bijzonder ruim, waardoor er onduidelijkheid zou kunnen ontstaan. Het ware beter geweest om zoals in Nederland een algemeen verbod op te stellen en daaraan een lijst met uitzonderingen toe te voegen. Ten tweede maken wij ons zorgen om de keuze van de procedures. Wij hadden liever een preventieve aanpak gezien. Daarom hebben wij voorgesteld een bemiddelingsprocedure te laten organiseren door het Centrum van gelijkheid van kansen. Bovendien moeten de procedurele waarborgen worden nageleefd. De rechter moet in grote mate vrij kunnen oordelen over de feiten die blijken uit tests van situaties in de praktijk en statistische gegevens.

Nous estimons également que la pierre angulaire du projet de loi réside dans l'accès à l'information par rapport aux différentes formes d'actes discriminatoires. Il est essentiel que les acteurs sur le terrain puissent être informés et sensibilisés aux pratiques qui risqueraient de tomber sous le champ d'application de cette loi.

Deuxièmement, notre groupe est également préoccupé, à plusieurs titres, par le choix des procédures qui sont ainsi détaillées dans le projet de loi. Nous aurions préféré que ce projet prenne davantage en compte les dimensions préventives par rapport à la problématique des actes discriminatoires. A ce titre, nous avons proposé une procédure préalable de médiation, organisée sous la responsabilité du Centre pour l'égalité des chances, avant « l'intentement » de toute procédure judiciaire, tel que prévu notamment par l'article 13 du projet de loi.

Par ailleurs, il convient que les garanties procédurales soient, en la matière, respectées. Il importe que le défendeur puisse faire valoir ses arguments de manière certaine. Cela saurait-il être le cas lorsque le projet de loi prévoit le possible recours au test de situation et aux données statistiques comme mode de preuve, sans pour autant définir et organiser concrètement son régime? Le principe de sécurité juridique postule que les conditions légales strictes viennent encadrer le recours à de telles techniques au niveau du droit de la preuve; je pense au recours aux présomptions humaines, à la preuve de l'absence de discrimination apportée par le défendeur, par le biais de tout moyen de droit. En toute hypothèse, le juge doit pouvoir disposer d'une large autonomie en ce qui concerne l'appréciation à accorder aux faits révélés par la pratique des tests de situation et données statistiques.

Voilà, monsieur le président, la position du groupe cdH.

03.17 Anne Barzin (MR): Monsieur le président, madame la vice-première ministre, chers collègues, l'accord de gouvernement de juillet 1999 stipule clairement que la majorité arc-en-ciel entend faire de la lutte contre le racisme, et plus généralement contre toute forme de discrimination, une priorité de son action.

Plus précisément, on se donnait pour objectif, d'une part, d'évaluer les législations actuelles contre le racisme et le négationnisme et, d'autre part, de développer la lutte contre toute forme de discrimination par l'adoption d'une loi générale.

Le second point concerne le projet qui nous occupe aujourd'hui. Il provient du Sénat et rassemble l'essentiel des innovations en termes de lutte contre le racisme et autres formes de traitement discriminatoire.

Le groupe du mouvement réformateur souscrit pleinement à ces objectifs.

Il n'est pas inutile à mon sens de rappeler que le législateur a adopté, depuis près de 20 ans, une série d'instruments qui répriment la haine raciale. Madame la vice-première ministre, vous en avez fait une synthèse assez éclairante dans le rapport du présent projet.

Il faut aussi remarquer que le droit international s'étoffe sur cette question, principalement au niveau européen. Les directives sont de plus en plus précises à ce sujet. C'est le cas de la récente directive du 29 juin 2000 relative à la mise en œuvre du principe de l'égalité de traitement entre les personnes, sans distinction de race ou d'origine ethnique. Ces avancées justifient que l'on se penche aujourd'hui sur nos règles internes.

03.17 Anne Barzin (MR): De wet van 9 juli 1999 maakt duidelijk dat paars-groen van de strijd tegen racisme een prioriteit maakt. De MR-fractie staat volledig achter de doelstellingen van dit ontwerp. In het internationaal recht krijgen we steeds preciezer richtlijnen, denken we aan de richtlijn van 29 juni 2000 betreffende de uitvoering van het beginsel van gelijke behandeling tussen personen, zonder onderscheid naar ras of etnische afkomst. De wet-Moureaux was weinig doeltreffend. Sommigen zeggen dat dit ontwerp overbodig is, omdat er in België geen racisme meer zou bestaan. We kunnen echter niet voorbijgaan aan een latente xenofobie.

Het ontwerp vaardigt een verbod uit op discriminatie. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen rechtstreekse discriminatie – die rechtstreeks gebaseerd is op geslacht, ras, geboorte, enz. – en onrechtstreekse – het zou hier om een schijnbaar neutrale toestand gaan met nadelige gevolgen. Alle

Il faut, en outre, convenir que la loi Moureaux péchait par manque d'efficacité. Les chiffres avancés par la ministre en commission de la Justice sont clairs: plus de 90% des affaires traitées dans le cadre de cette législation ont été classées sans suite.

Si le nombre de décisions judiciaires est en augmentation, ces dernières années, il n'en demeure pas moins que les termes actuels de la loi ne permettent pas de lutter efficacement contre le fléau du racisme.

J'ai entendu dire par certains que l'initiative gouvernementale était inutile parce que le racisme n'avait pas cours en Belgique. Il faut effectivement s'entendre sur la notion. On ne parle évidemment pas de racisme institutionnalisé ou généralisé. Par contre, il faut reconnaître qu'une certaine forme de xénophobie latente a toujours cours. Plus globalement, il est un certain nombre de situations discriminatoires qui ne sont pas incriminées actuellement. Elles se développent principalement dans le cadre des relations de travail, pour l'accès à certaines activités ou à certains services. Il faut reconnaître que notre système juridique ne leur apporte pas, dans une série de cas de figure, une protection spécifique. Le sexe d'une personne, son état de santé actuel ou futur, son orientation sexuelle sont autant de caractéristiques qui engendrent des discriminations auxquelles il n'est pas répondu aujourd'hui. Une loi générale sur la lutte contre les discriminations était donc nécessaire. Je vais en examiner les principales dispositions.

Première mesure: l'interdiction des discriminations. Je précise d'emblée que la définition choisie me semble particulièrement adéquate. En effet, on distingue des discriminations directes et des discriminations indirectes.

D'après le texte de la loi, il y a discrimination directe si une différence de traitement, qui manque de justification objective et raisonnable, est directement fondée sur le sexe, une prétendue race, la couleur, l'ascendance, l'origine nationale ou ethnique, l'orientation sexuelle, l'état civil, la naissance, la fortune, l'âge, la conviction religieuse et philosophique, l'état de santé actuel ou futur, un handicap ou une caractéristique physique. Il y a discrimination indirecte lorsqu'une disposition, un critère ou une pratique apparemment neutre a un résultat dommageable pour les personnes auxquelles s'applique un des motifs que je viens d'énumérer.

Ces discriminations directes ou indirectes seront désormais interdites lorsqu'elles portent sur la fourniture ou la mise à disposition du public de biens ou de services, lorsqu'elles portent sur des conditions d'accès au travail, la nomination d'un fonctionnaire, la mention dans une pièce ou un procès-verbal, la diffusion, la publication et l'exposition en public d'un texte et, enfin, l'accès, la participation et tout autre exercice d'une activité économique, sociale, culturelle ou politique accessible au public. En d'autres termes, on a essayé de viser l'ensemble des critères de discrimination, mais aussi l'ensemble des secteurs d'activité ainsi que l'ensemble des modes d'expression possibles d'une éventuelle discrimination.

Les incitations à la discrimination sont également visées. Il est aussi précisé que les clauses d'un contrat contraires à la nouvelle loi seront nulles. Il s'agit donc bien d'une législation générale, seule voie possible pour atteindre l'objectif initial.

Deuxième mesure. A côté de ces dispositions d'ordre civil, le texte met en avant un certain nombre de nouveautés sur le plan pénal. De ce

criteria voor discriminatie en elk mogelijk discriminerend handelen komen aan bod. Overeenkomsten die strijdig zijn met de bepalingen van het ontwerp zijn nietig. Het gaat dus wel degelijk om een algemene wet. Er werd ook gezorgd voor strafbepalingen. Wij zijn verheugd over deze strenge aanpak. De omkering van de bewijslast, zelfs als deze enkel geldt in burgerlijke zaken, is echter een ware omwenteling. Wij zullen er dus over waken dat er geen nieuwe disfuncties ontstaan binnen de ondernemingen. De MR staat dus achter de doelstellingen van het ontwerp. Ik wees al op onze bezorgdheid in verband met de bewijslast. Wij zullen deze tekst met veel overtuiging goedkeuren.

point de vue, je pense que nous pouvons nous montrer satisfaits quant à l'optique de fermeté voulue par les auteurs du projet. Les articles 7 à 14 développent ainsi pour un certain nombre d'infractions – je pense au viol, au meurtre, à l'injure – que les peines peuvent être portées jusqu'au double lorsque le mobile de l'infraction est la haine, le mépris ou l'hostilité à l'égard d'une personne, en raison des critères discriminatoires que j'ai déjà énumérés.

Nous souscrivons bien sûr à ces dispositions même si, dans la pratique, il sera peut-être parfois difficile d'établir avec certitude la motivation première de l'auteur des faits.

Quelques mots, pour conclure, sur la délicate question du renversement de la charge de la preuve. Nous sommes conscients que le mécanisme ne vaut que sur le plan civil et qu'il est entouré d'un certain nombre de garanties, de préalables, qui encadrent son application. Il n'en demeure pas moins qu'il s'agit d'une véritable révolution, revenant sur des principes juridiques fondateurs et garants de la bonne marche de notre organisation juridictionnelle. Nous veillerons donc à ce que ce point de la législation n'engendre pas de nouveaux dysfonctionnements au sein des entreprises et des administrations. Il ne faut pas mettre à mal la confiance élémentaire nécessaire au bon déroulement des relations de travail.

En conclusion, monsieur le président, madame la vice-première ministre, chers collègues, le groupe du Mouvement réformateur souscrit aux objectifs du projet. La lutte contre le racisme et contre toute forme de discrimination est pour nous aussi une priorité. J'ai mis également en évidence nos légères craintes en ce qui concerne le renversement de la charge de la preuve. Le racisme est un fléau qu'il faut combattre mais il y a aussi des droits fondamentaux et, notamment, le respect de la vie privée qu'il convient de préserver avec la même vigueur que celle qui est nécessaire à la lutte contre les discriminations et le racisme. Nous voterons ce texte avec beaucoup de conviction. Je vous remercie pour votre attention.

03.18 Bert Schoofs (VLAAMS BLOK): Mijnheer de voorzitter, vooraleer ik ten gronde dit wetsontwerp bespreek, ga ik een beroep doen op u, in uw hoedanigheid als voorzitter van dit halfroond. Waarom? Omdat ik tijdens de debatten in de commissie geconfronteerd werd met de manifeste onwil van mevrouw de minister om te antwoorden op een aantal pertinente maar mijns inziens terechte vragen, en dat zonder enige motivering of verklaring. Nochtans meen ik, mijnheer de voorzitter, dat in een democratische rechtsstaat het Parlement de hoogste macht uitmaakt en een eenvoudige verwijzing naar de trias politica volstaat, denk ik, om u daarvan te overtuigen. Als parlementsleden zijn wij minstens de gelijke van een minister, en ik wens ook dat dit gehonoreerd wordt. Ik ga maar één vraag stellen aan mevrouw de minister vandaag. Ik ga het haar niet te moeilijk maken, maar ik vraag dan ook uitdrukkelijk dat daarop geantwoord zou worden, omdat men mij anders miskent als volksvertegenwoordiger, verkozen in een arrondissement met meer dan 60.000 kiezers voor mijzelf en mijn partij. Ik dank u reeds van tevoren daarvoor. U bent de primus inter pares, voorzitter, die daarvoor kan zorgen, die mijn vraag een passend resultaat kan laten geven, en die zo nodig de minister tot de orde kan roepen.

Ik zal beginnen met mijn vraag. Misschien is dat het gemakkelijkste. U zult me toestaan, voorzitter, collega's, mevrouw de minister, om een verklarende uiteenzetting te geven. Dit wetsontwerp vertrekt van de idee dat rassen niet bestaan en dat er. daaruit voortvloeiend. een raciaal

03.18 Bert Schoofs (VLAAMS BLOK): Je souhaiterais d'abord m'en référer au Président. En commission, la ministre a refusé obstinément de répondre aux questions pertinentes qui lui avaient été adressées. J'exprime expressément à cette tribune le souhait d'obtenir une réponse à mes questions. Je compte sur le président pour qu'il incite la ministre à me répondre et la rappelle le cas échéant à l'ordre.

Le projet à l'examen nie par principe l'existence de races, faisant valoir l'impossibilité scientifique d'établir ce qu'il conviendrait d'entendre par ce terme. Dès lors, le projet utilise les termes "prétendue race". Je puis suivre ce raisonnement. Il existe toutefois d'autres dispositions qui ne sont pas fondées sur des données ou des constatations

onderscheid bestaat omwille van de onmogelijkheid, zo wordt gesteld, een wetenschappelijke definitie te geven of een wetenschappelijke vaststelling te doen van het feit dat er geen rassen bestaan. Ik kan die logica volgen. Ik kan mij er zeker in vinden dat men een ras niet wetenschappelijk kan bepalen, dat men een onderscheid in ras niet wetenschappelijk kan bepalen. Wie het probeert is eraan voor de moeite. Ik maak wel een kleine kanttekening. Niet elke wettelijke bepaling – zelfs niet de meeste – is gebaseerd op wetenschappelijke gegevens, definities of vaststellingen, gelukkig maar. Dus schiet het wetsontwerp op dit punt sowieso tekort. Dit wil ik toch vooraf onderstrepen. Immers, met één pennentrek wist men in de gedachten van de mensen natuurlijk het onderscheid in rassen niet uit, omdat men vaak wel een onderscheid tussen bepaalde mensen of bevolkingsgroepen ziet. Men kan dit dus niet uitwissen met één pennentrek.

Maar goed, ik stap in de logica van mevrouw de minister dat men de term “ras” vervangt door “zogenaamd ras”. In dat verband wens ik de minister een vraag te stellen. Ik heb ze trouwens al meermaals gesteld in de commissie en ook in de plenaire vergadering tijdens de bespreking van het wetsontwerp inzake de versterking van de antiracismewetgeving. Waarom wordt dan wat de etnische afstamming betreft, niet eveneens door de minister in het wetsontwerp opgenomen dat het handelt om een zogenaamde etnische afstamming? Want een etnische afstemming is volgens mij evenmin als een ras wetenschappelijk bewijsbaar, vaststelbaar, definieerbaar. Laat het door een nationalist gezegd zijn. Een ras is niet wetenschappelijk definieerbaar, een etnische afstamming is dat ook niet. Ik vraag me echter af waarom mevrouw de minister wel het zogenaamd ras in het wetsontwerp wil schrijven en niet de zogenaamde etnische afstamming. Daarop wil ik een antwoord, liefst een redelijk antwoord, liefst een dat is ingegeven door intellectuele eerlijkheid. De ratio legis ervan ontgaat mij absoluut. Ik kan de vele angels en onvolkomenheden in dit wetsontwerp vaststellen, ik kan er ook de achtergrond van nagaan. Alleen die concrete redenering van mevrouw de minister begrijp ik niet. Dat moet ze mij toch eens uitleggen.

Collega Laeremans is reeds tussengekomen op tal van punten, ik ga het dus niet te lang maken, mijnheer de voorzitter. Toch sta ik even stil bij de politieke overtuiging die in dit wetsontwerp niet geldt als discriminatiegrond.

Ik wil aantonen hoever dit gaat. Het gaat niet alleen over het publieke leven waarin men op politieke gronden kan gediscrimineerd worden. Wellicht kan dit ook – want het wetsontwerp verschaft geen duidelijkheid – in het privé-leven van zo iemand. Stel dat ik wens te huwen met mijn levenspartner. Ik ga morgen naar een zaal uitkijken. De zaaluitbater weigert mij de zaal. Ik heb daar geen verhaal tegen. Hij zegt: “Bert Schoofs, u bent lid van het Vlaams Blok, u bent volksvertegenwoordiger van het Vlaams Blok. Ik weiger u deze zaal op basis van uw politieke overtuiging”. Volgens mij laat dit wetsontwerp dat toe. Dat is een geïnstitutionaliseerde belediging, een geïnstitutionaliseerde vernedering. Als ik a fortiori als politicus een zaal zou vragen voor een politieke meeting, kan men die ook weigeren, maar blijkbaar ook in mijn privé-leven. Daar is geen duidelijkheid over. Rechters hebben geen aanknopingspunt om te stellen wat met het politieke en het publieke leven te maken heeft en wat met het privé-leven. Het zal je maar overkomen. Ik zie mevrouw Talhaoui niet. Zonet hadden we pril oogcontact. U mag dat weten. Ze vroeg of ik eerst zou spreken en zij na mij, of andersom, want ze moest even weg. Ik zie het al gebeuren – ook een geïnstitutionaliseerde belediging en vernedering – dat men aan mevrouw Talhaoui zou zeggen dat men haar de toegang

scientifiques. Le sentiment des gens ne peut d'ailleurs être rayé d'un trait de plume. La question à laquelle je souhaite obtenir une réponse claire est la suivante: pourquoi le projet n'utilise-t-il pas également les termes “prétendue origine ethnique”?

La “conviction politique” n'est pas prise en considération comme motif de discrimination. Ainsi, aucune distinction n'est faite entre la vie privée et la vie publique. On pourrait par exemple refuser à quelqu'un la location d'une salle pour un banquet de mariage en raison de ses convictions politiques. Bien que cette loi soit clairement dirigée contre un parti en particulier, les autres seront également ébloussés.

J'espère dès lors que les juges classeront la “conviction politique” sous le critère “philosophie”. Ils peuvent peut-être également se référer aux règles internationales. Il me semblait utile que ce point de vue de la minorité figure dans les travaux préparatoires.

En cas de motif abject dans le cadre d'un fait délictueux, le taux de la peine est doublé si ce motif est de nature discriminatoire. Je ne vois pas d'objection à ce qu'un skinhead qui passe un Africain à tabac soit lourdement sanctionné. Toutefois, les jeunes allochtones qui ne détroussent que les personnes d'origine flamande ou wallonne commettent des actes tout aussi abjects. L'exemple du skinhead donné dans le cadre de cette loi reflète donc une attitude partielle. J'espère que les juges et les procureurs étendront l'application de cette loi à tous les cas similaires.

Cette loi vise à protéger la pensée politiquement correcte et la société multiculturelle. Si l'on va jusqu'à sanctionner une blague, fût-elle douteuse, alors nous faisons fausse route. Les premières condamnations civiles fondées sur le renversement de la charge de la preuve feront basculer le beau rêve multiculturel dans le cauchemar.

tot een horecazaak zou weigeren op basis van haar politieke overtuiging. Dat zou ik evenmin pikken ten aanzien van een collega volksvertegenwoordiger. Laat dat even gezegd zijn. Ik zou het niet pikken wanneer men dat iemand op basis van zijn politieke overtuiging zou aandoen. Hierin faalt het wetsontwerp bewust en is het met voorbedachtheid gepremediteerd om één welbepaalde politieke overtuiging te weren. Geloof me, er zullen ook slachtoffers vallen bij andere politieke partijen. Ik hoop dat men het absurde daarvan inziet. Het is op het eerste zicht belachelijk maar het is in feite zo schrijnend dat het grotesk is.

Ik hoop dan ook terecht en oprecht dat de rechters meegaan in mijn dissenting opinion omdat ik hier ook voor een deel de wil van de wetgever vertolk. Het mag dan een dissenting opinion zijn, maar een waarbij wij toch in de term "levensbeschouwing" die ingeschreven is in het wetsontwerp een grond vinden om ook de politieke overtuiging als een criterium voor onaanvaardbare discriminatie te weerhouden. Ik hoop werkelijk dat de rechters zo verstandig zullen zijn om dat te doen. Ik weet echter dat ik een mening vertolk die slechts een minderheid achter zich heeft. Er zijn nog altijd de internationale verdragen als ruggensteun. Wie weet zal een of andere advocaat toch niet – en dat zal ik als een overwinning beschouwen – een rechter zover krijgen om hem ervan te overtuigen om naar die internationale verdragsrechtelijke bepalingen te kijken en niet naar deze krakkemikkige wet die bewust op dit punt krakkemikkig is gehouden.

Ik wil nog één voorbeeld geven van de bochten en van de kromme redeneringen in dit wetsontwerp met het oog op de handhaving van het politieke correcte denken, want daar dient het toch toe. Dat is het feit van de verwerpelijke beweegreden. Het feit van de verwerpelijke beweegreden wordt ingevoerd als een verzwarende omstandigheid in geval van een misdrijf dat gepleegd wordt of gepleegd zou zijn deels of geheel op basis van discriminatoire motieven. In dat geval wordt de strafmaat verdubbeld. Wanneer we naar de toelichting van het wetsontwerp kijken, is het veelzeggend hoe eenzijdig men de problemen beschouwt. Men haalt het voorbeeld aan van een skinhead die een Afrikaan overvalt en berooft. Ik zeg niet dat dit niet voorkomt, mijnheer de voorzitter, mevrouw de minister, collega's. En wanneer het voorkomt mag het voor mijn part zeer zwaar worden gestraft. De verdubbeling van de strafmaat zou me echt worst wezen om die skinhead waarmee ik geen affiniteit heb en die handelt op discriminatoire gronden naar de gevangenis te verwijzen, omdat hij een menselijke persoon in al zijn waardigheid aantast en er ook nog een motief voor heeft. Maar mevrouw de minister, ik wil er toch op wijzen dat er elke dag ook mensen aangevallen en beroofd worden door allochtone jongeren, mensen met een andere huidskleur, van een andere zogenaamde etnische afstamming, van een ander zogenaamd ras. Zij vallen mensen aan van Vlaamse en Waalse origine die een blanke huidskleur hebben. In dat geval vind ik dat de rechters ook maar eens zouden mogen overwegen om de verwerpelijke beweegreden toe te passen.

Want heel vaak gaat het ook maar om jongeren die inderdaad misschien wel opgezet zijn door een of andere imam of ik weet niet wie, maar die ook de blanke kaffers gaan aanvallen, die ook aanvallen plegen tegen mensen van een ander ras en die dat niet zouden doen wanneer het om iemand van hun eigen zogenaamd ras of van hun eigen huidskleur of van hun eigen etnische afstamming zou gaan. Daar moeten wij ook eens bij stilstaan, niet alleen bij de skinheads, maar ook bij die jonge allochtonen die feiten plegen.

Ik klaag gewoon de eenzijdigheid aan. De twee soorten van aanvallen.

van personen met de ene huidskleur ten opzichte van andere of van andere ten opzichte van de ene, zijn voor mij evenwaardig slecht. Laat dat gezegd zijn, zodat daar geen misverstand over bestaat. Ik hoop dan ook, met uw wetsontwerp in de hand, wanneer het dan toch zo moet zijn, dat de rechters en de procureurs daar ook gevolg aan zullen geven en dat zij ook uitgaan van het principe "dura lex sed lex". Ook hier is de verwerpelijke beweegreden immers wellicht aanwezig.

Wat er ook van zij, deze wet heeft inderdaad de bedoeling om het officiële eenheidsdenken, om dat politiek correct denken, en ook die multiculturele samenleving die anders niet samengehouden kan worden, boven water te houden. Ik zeg u echter wel één ding: met die wet, op het punt waar ze de humor aanvalt en waar iemand veroordeeld zou kunnen worden omwille van een grap die iets of wat scheef valt of bij iemand niet in goede aarde valt, zijn we op slechte weg. In Vlaanderen is er een spreekwoord dat zegt: waar er gelachen wordt, is er geen oorlog. Wel, wanneer u de lach misschien wel vermoordt met dat wetsontwerp op bepaalde punten, dan zijn wij niet op de weg die wij moeten bewandelen en komen wij niet uit op het punt waar wij moeten uitkomen. Ik voorspel u dan ook, wanneer de eerste veroordelingen op burgerlijk gebied vallen, wegens de draconische omkering van de bewijslast, dan zal de multiculturele droom volgens mij – excuseert u mij – ontaarden in een nachtmerrie.

Dat was alles wat ik daarover te zeggen had. Mevrouw de minister, ik wacht op uw antwoord op mijn vraag, die ik al meermaals gesteld heb. Ik dank u, toch nog oprecht.

03.19 Fauzaya Talhaoui (AGALEV-ECOLO): Mijnheer de voorzitter, mevrouw de vice-première, collega's, ...

(...): Vice-première?

03.20 Fauzaya Talhaoui (AGALEV-ECOLO): Volgens de Académie française...

De **voorzitter**: Mevrouw Talhaoui, toen ik hier in het begin was, ging het over het onderscheid tussen de vrouwelijke benamingen van een aantal functies. Ik heb navraag gedaan in een Franse assemblee, de Franse senaat. Daar bestond een onderscheid tussen "madame la rapporteuse", "madame la rapportrice" en "madame la rapporteur". Misschien ben ik van de oude Franstalige stempel, maar ik heb mij gehouden aan de beschouwing dat de gelijkheid groot is als ik zeg "madame le président, madame le ministre", en dat ik zo meer hulde breng aan de gelijkberechtiging dan de anderen. Het verschil is zo groot dat l'Académie française n'est pas d'accord avec les mots employés par l'Assemblée nationale française. Mais je ne peux pas me permettre de dire: "madame la pompière" à quelqu'un qui exerce au sein de ce corps distingué.

03.21 Martine Dardenne (ECOLO-AGALEV): Monsieur le président, l'Assemblée nationale française est peut-être, comme l'Académie française, en retard de deux siècles.

Le **président**: Et nous sommes en avance. Et je dois préciser que j'insiste pour qu'on mette dans les rapports "madame le rapporteur".

03.22 Martine Dardenne (ECOLO-AGALEV): Pourtant, la Communauté française a adopté un décret visant à féminiser les noms de fonctions.

Le **président**: Mais nous ne sommes pas soumis aux décrets de la Communauté française. Eux, c'est eux et nous, c'est nous!

(...): Il faut pourtant respecter les décisions qu'elle prend au niveau de la langue.

Le **président**: Pas du tout. Nous sommes soumis ici à l'emploi des langues ...

03.23 Laurette Onkelinx, ministre: (...)

Le **président**: Pour moi, il s'agit d'une valorisation que de dire "madame le président". C'est évidemment une opinion personnelle.

03.24 Laurette Onkelinx, ministre: (...) Il faut pouvoir agir sur le langage pour changer les réalités.

Le **président**: Je dois quand même vous dire aussi qu'aussi longtemps que je suis à la place que j'occupe, je suis protégé par l'immunité parlementaire.

03.25 Laurette Onkelinx, ministre: Lorsqu'on dit: "le président est en congé de maternité", il y a quelque chose de ridicule dans la formulation.

De **voorzitter**: Mevrouw Talhaoui, dit was een kleine excursie die niets te maken had met discriminatie. U hebt het woord.

03.26 Fauzaya Talhaoui (AGALEV-ECOLO): Mijnheer de voorzitter, geslacht is nochtans ook een grond van discriminatie in dit voorontwerp.

Mevrouw de vice-eerste minister – dat is duidelijker –, beste collega's, de Agalev-Ecolo-fractie is verheugd over het feit dat het wetsontwerp dat wij nu bespreken, spoedig wet wordt. In het regeerakkoord van 1999 werd reeds aangekondigd dat de regering werk ging maken van een versterkte antiracismewetgeving, die ondertussen wet is geworden, en van een algemene antidiscriminatiebepaling in ons recht.

De actualiteit van vandaag leert ons immers dat heel wat groepen in onze samenleving – dikwijls zijn dit ook de sociaal zwakkeren – dagdagelijks met discriminatie worden geconfronteerd in het onderwijs, op de arbeidsmarkt, op zoek naar een woning en in verschillende andere maatschappelijke sectoren. Ze worden gediscrimineerd omwille van hun huidskleur, afkomst, seksuele geaardheid, geslacht, leeftijd en ik noem er maar een paar op.

Het is positief aan dit ontwerp dat er voor de toepassing van deze wet niet alleen naar de twee Europese richtlijnen van 2000 gerefereerd wordt. Het gaat hier over de Europese richtlijnen in verband met etnische afkomst en in het kader van de arbeidsbetrekkingen. Er werd tegelijkertijd gekeken naar andere internationaal rechterlijke bepalingen die het verbod op discriminatie voorschrijven zoals de rassendiscriminatieconventie, het burgerlijk pact inzake burgerlijke en politieke rechten, het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, het verdrag van Amsterdam en zelfs de Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens uit 1948.

Op deze manier schrijven wij als België een algemene antidiscriminatie- of gelijkheidsbepaling in ons recht in. In verschillende paragrafen in dit ontwerp worden bepaalde handelingen als discriminaties opgenomen. Dit gaat van de levering van goederen en diensten tot elke andere normale uitvoering van een economische, sociale, culturele of politieke activiteit. Deze concretisering doet echter geen afbreuk aan de bredere bescherming die onze Grondwet of andere internationale bepalingen ons bieden als het erop aan komt bepaalde discriminaties aan de kaak te stellen en te sanctioneren. Belangrijk is ook de parallel die kan worden getrokken met de antiracismewetgeving, aangezien racisme altijd een vorm van discriminatie is.

03.26 Fauzaya Talhaoui (AGALEV-ECOLO): Le groupe Agalev-Ecolo se réjouit beaucoup que la présente proposition devienne bientôt loi. Une loi antiraciste bien ficelée et l'instauration d'une législation antidiscriminatoire étaient des priorités de l'accord de gouvernement. De nombreuses catégories, parmi lesquelles les socialement faibles, sont toujours victimes de discriminations fondées sur le sexe, l'âge, l'origine, la couleur de peau ou l'orientation sexuelle.

La présente proposition se situe dans le prolongement de la législation européenne et des traités internationaux. Elle instaure un principe antidiscriminatoire général et énumère une série d'actes et d'activités auxquels s'applique ce principe. Toutefois, cette énumération ne porte nullement atteinte aux dispositions générales. La présente proposition comporte des points de convergence avec la législation antiraciste étant donné que le racisme implique toujours une forme de discrimination. La pénalisation de la discrimination tant directe qu'indirecte permettra d'intervenir de manière plus efficace contre la discrimination indirecte qui, tout en étant particulièrement douloureuse à supporter, restait jusqu'à présent difficile à prouver.

Ik zou graag, collega's, een aantal bepalingen uit het ontwerp willen belichten. Het gaat om bepalingen die, mijns inziens, opvallen vanwege de betekenis die er in dit ontwerp aan wordt gegeven of gewoon omdat ze een nieuwe dynamiek tot stand brengen. De opname van directe, maar tegelijkertijd ook de indirecte discriminatie, in dit ontwerp bijvoorbeeld en de gevolgen die daaraan gekoppeld worden brengen met zich dat een fenomeen dat totnogtoe zogenaamd moeilijk te bewijzen viel, namelijk de indirecte discriminatie, vanaf nu wel als zodanig zal kunnen worden herkend, niettegenstaande zijn soms subtiële karakter. Dit begrip van indirecte discriminatie zal in de rechtspraak nog meer inhoud moeten krijgen in onze nationale rechtsorde, daar waar het hof in Straatsburg en in Luxemburg een interessante jurisprudentie hierover reeds hebben ontwikkeld. Deze verborgen vorm van discriminatie, die zoveel leed berokkent aan zoveel mensen en die door praktijktests eindelijk naar boven zal kunnen komen, maakt een belangrijk instrument uit om uitsluiting in onze samenleving tegen te gaan. Misschien kan dan eindelijk de discotheekuitbater die een allochtoon de toegang tot zijn tent weigert omwille van het feit dat hij zogenaamd geen lid is verantwoording afleggen in het kader van deze wet.

Mijn tweede punt: dit ontwerp gaat uitgebreid in op de discriminaties die gesitueerd zijn op de arbeidsmarkt. Waar het hart van vol is, loopt de mond van over. Is het nietwaar, mevrouw de minister van Arbeid en Tewerkstelling? Maar meer dan dat, met dit thema worden we met onze neus op de realiteit gedrukt, namelijk op het inburgerings- en integratiedebat dat nu op dit ogenblik bezig is in het Vlaams Parlement en de dringende verzoeken uit alle allochtone gemeenschappen en uit de mond van bepaalde politici om eindelijk iets te doen aan de oververtegenwoordiging van sommige bevolkingsgroepen in de werkloosheidsstatistieken.

Dit is ook een terrein waar men met een ongelijkheid van wapens te maken heeft, namelijk een sterke werkgever en een machteloze werknemer of werkzoekende. Het is dan ook niet meer dan rechtvaardig dat de overheid de zwakste partij ondersteunt in de versteviging van zijn positie. Opvallend en belangrijk genoeg is dat de wetgever discriminaties wou tegengaan, zowel in de publieke sector als in privé-ondernemingen. In privé-ondernemingen is het nog altijd moeilijker om aanwervingen en de verdere beroepsloopbaan te reguleren. De privé-sector heeft een maatschappelijke verantwoordelijkheid, maar de overheid moet ook afkomen met good practices.

Ten derde, de pesterijen. Pesterijen worden in dit ontwerp beschouwd als een vorm van discriminatie als ze gebaseerd zijn op een discriminatiegrond of als het gedragingen zijn die gebaseerd zijn op bepaalde gronden in dit ontwerp en die tot gevolg hebben dat er een inbreuk wordt gepleegd op de waardigheid van de menselijke persoon gepaard gaande met intimidaties, beledigingen, vernederingen of andere vijandigheden. Het taboe van de pesterijen op het werk is eindelijk doorbroken. Mensen durven er nu openlijk over praten en de publieke opinie weet nu ondertussen dat deze gedraging mensenlevens kan vernietigen. Het is uw verdienste geweest, mevrouw de minister, samen met de Senaat, om deze gedragingen of handelingen te bestrijden in de wet op de pesterijen. De opname ervan in dit ontwerp als vorm van discriminatie versterkt het signaal dat het onaanvaardbaar is in een moderne en op respect gebaseerde samenleving dat deze gedragingen aanwezig zijn.

Ten vierde, de omkering van de bewijslast en de praktijktest vastgesteld door een deurwaarder en ondersteund door statistische gegevens. De richtlijn van de Raad van 2000 stelt voor om de spreiding van de

Un large chapitre est consacré à la discrimination sur le marché du travail. Il faut clairement remédier au chômage particulièrement important au sein de certaines catégories sociales. Dans la relation employeur-employé, la partie la plus faible doit être soutenue. Le législateur doit combattre la discrimination, tant dans le secteur public que dans le secteur privé. Il doit en effet également assumer une responsabilité sociale.

Le harcèlement peut également être considéré comme une forme de discrimination s'il existe un motif de discrimination manifeste, s'il y a atteinte à la dignité humaine et s'il est question d'hostilité personnelle. Cette disposition rompt le tabou du harcèlement sur les lieux de travail, qui coûte parfois des vies humaines, et renforce le signal social selon lequel de telles pratiques sont inacceptables.

Pour conclure, j'insisterai sur l'importance capitale de l'inversion de la charge de la preuve, de la reconnaissance légale de tests de situation par un huissier et des données statistiques. Ces dispositions doivent compenser la position de faiblesse des victimes. Certaines tensions dans la société pourront être limitées à un minimum. La critique formulée à l'égard des tests de situation est injustifiée. Ils ont déjà prouvé leurs qualités au Canada et aux Pays-Bas.

Cette proposition de loi donne un signal clair: la discrimination est strictement interdite. Son efficacité devra être évaluée dans la pratique. Les juges, qui doivent appliquer ces dispositions raisonnablement et proportionnellement, assument une importante responsabilité en la matière. Dans une société idéale, des propositions de ce type sont inutiles mais dans la pratique, des corrections s'imposent. Le groupe Agalev-Ecolo adoptera cette proposition de loi avec conviction.

bewijslast in te bouwen in dit wetsontwerp. De wetgever komt hier nogmaals tegemoet aan de zwakke positie waarin slachtoffers zich bevinden om discriminaties die hun worden aangedaan aan te klagen. De bewijslast die heden ten dage op sommige slachtoffers rust, maakt dat discriminaties in het onderwijs en op de arbeidsmarkt blijven voortduren ten aanzien van bepaalde bevolkingsgroepen in onze samenleving. Een gedeelde bewijslast, ondersteund door praktijk- of situatietests waaruit blijkt dat sommige groepen wegens bepaalde uiterlijke kenmerken of wegens hun seksuele geaardheid of een andere discriminatiegrond proportioneel meer worden gediscrimineerd dan de rest van de samenleving moet niet alleen tot nadenken stemmen, maar aansporen om zulke uitwassen sterk te veroordelen en weg te werken. Sommige spanningen in de samenleving zouden op deze manier tot een minimum kunnen gereduceerd worden en zorgen dat samen leven kan in een multiculturele samenleving. De kritiek die ik heb gehoord op de praktijktests is mijns inziens onterecht en zelfs voorbarig. Deze tests worden succesvol in het buitenland gebruikt – ik denk aan Nederland, ik denk aan Canada – en zijn een nuttig en bruikbaar instrument om discriminaties op te sporen en tegen te gaan.

Ten slotte nog dit. Met dit ontwerp heeft de wetgever een belangrijk signaal willen geven aan de samenleving en aan allen die daarin verantwoordelijkheid opnemen. Discriminatie is een ongeoorloofde handeling waaraan niemand zich mag bezondigen. De praktijk zal ons leren wat de efficiëntie is van deze wetgeving. Elke wetgeving, ook deze, dient te beantwoorden aan de principes van proportionaliteit en redelijkheid. Onze rechters hebben daarin een grote verantwoordelijkheid te dragen.

Voorzitter, mevrouw de minister, collega's, als we in het paradijs leefden dan hoefde deze wetgeving niet, maar omdat we alleen maar mensen zijn, hebben we soms correcties nodig. Agalev-Ecolo zal met alle overtuiging dit wetsontwerp ondersteunen.

03.27 Martine Dardenne (ECOLO-AGALEV): Monsieur le président, madame la ministre, chers collègues, je ne m'étendrai pas longuement sur ce sujet puisque ma collègue, Mme Talhaoui, a exposé de manière circonstanciée l'avis du groupe Ecolo-Agalev. Je m'en tiendrai à faire l'une ou l'autre remarque.

Mon groupe est évidemment satisfait de ce genre de législation qui renforce une série de mesures permettant d'avancer dans la tolérance et dans la paix puisque nous serons de plus en plus confrontés à une société multiculturelle. J'estime que la libre circulation ne vaut pas seulement pour les marchandises, mais aussi pour les êtres humains.

Nous pouvons donc être très satisfaits, d'autant qu'un amendement a permis la prise en considération dans la loi d'une discrimination supplémentaire, à savoir celle qui est faite aux handicapés. Je suis très heureuse que l'on ait ajouté ce point qui nous paraît très important.

Comme on l'a dit, notre société n'est pas raciste mais, comme je l'ai souligné aussi, le racisme et le sexisme ordinaires existent. Cela se traduit par des discriminations dans des domaines aussi importants que l'accès au travail.

Ce sont toujours les groupes les plus faibles qui sont visés. Ce projet s'inscrit dans un ensemble de mesures, dont celle dont nous parlions ce matin, visant à faire respecter une égalité pour tous les groupes de la société, y compris les groupes dits faibles.

03.27 Martine Dardenne (ECOLO-AGALEV): Ik sluit me aan bij de gedetailleerde uiteenzetting van mijn collega van de Agalev-Ecolo-fractie. Mijn fractie is verheugd over deze stap naar een vreedzamer samenleving; een multiculturele samenleving moet voortdurend in beweging zijn.

Het amendement voert een bijkomende discriminatie tegenover gehandicapten in. Racisme en seksisme bestaan en doen zich onder meer voor bij de aanwerving. Wij hebben hier dus een ontwerp met maatregelen die ertoe strekken meer gelijkheid te brengen in de maatschappij, ook voor de zogenaamd zwakke groepen. De verschillen in behandeling worden bijgeschaafd. Deze tekst getuigt van redelijkheid en strookt met het beeld dat hij wil uitdragen.

Je suis donc entièrement satisfaite de ce projet. Les différences de traitement sont recadrées pour tous ceux qui auraient des inquiétudes à cause de différences de traitement fondées sur des discriminations et manquant de justification objective et raisonnable. Le texte qui nous est proposé est particulièrement raisonnable et tolérant, à l'image des objectifs qu'il veut promouvoir.

03.28 Fred Erdman (SP.A): Mijnheer de voorzitter, mevrouw de vice-premier – dit om te vermijden dat ik in de “le” of de “la”-vorm zou moeten spreken –, alle gekheid op een stokje, ik denk dat wij vandaag, wat ook sommigen ervan denken, een zeer belangrijke wet op het getouw zetten. Maar, en dit is misschien van mijnentwege utopie of droom, het ware misschien een ideële maatschappij die dat soort van wetgeving niet zou nodig hebben. Indien sommigen hier zojuist zijn tussenbeide gekomen en meer dan ooit geponeerd hebben dat in tegenstrijd met hetgeen hier beoogd wordt door degenen die dit ontwerp steunen, namelijk dat alle mensen gelijk zijn, zij daarentegen poneren dat de ongelijkheid tot ideologie moet worden verheven.

Ja, mijnheer Laeremans, u hebt hier uitdrukkelijk gezegd dat er geen gelijkheid is, dat er inderdaad een onderscheid is tussen mensen, dat er inderdaad een onderscheid is dat u zelfs – maar dat hebt u niet durven te zeggen! – zou verheffen tot een ideologie waarbij, zoals in de klassieke wereld, de sterken de zwakkeren zouden moeten verdrukken, of waar zij die het bij het rechte eind hebben diegenen die zij willen onderdrukken op die manier zouden uitschakelen. Zo ver bent u niet gegaan.

(...): (...)

De **voorzitter**: Ja, ja. Een van de twee. Mijnheer Schoofs? OK.

03.29 Bert Schoofs (VLAAMS BLOK): Ik wil collega Erdman doen opmerken dat wij er inderdaad van overtuigd zijn dat niet iedereen gelijk is, gelukkig maar: wij doen niet aan egalisering. Voor ons is wel iedereen gelijkwaardig. Maar ik denk niet dat de wet zoals ze nu voorligt voor meer gelijkwaardigheid zal zorgen. Dat denk ik, eerlijk gezegd, niet.

03.30 Fred Erdman (SP.A): Ik moet u zeggen dat de interpretatie die collega Laeremans en u geven aan deze wet, niet de mijne is. Ik heb trouwens moeten vaststellen dat op – het woord is misschien iets te straf – geniepige wijze interpretaties worden ingevoegd. Ik dacht dat u het was, mijnheer Schoofs, die op een bepaald ogenblik zegde: “Ik ga dit hier toch maar stellen met de hoop dat later een rechter deze interpretatie tot de zijne zou kunnen nemen, omdat zij dan deel uitmaakt van de voorafgaande werken in het Parlement”. Wel, ik denk persoonlijk dat ik meer vertrouwen heb in de rechters dan u en dat zij het onderscheid kunnen maken tussen een juiste analyse en een verbasterde analyse.

De **voorzitter**: Collega Erdman, mag ik u misschien onderbreken? Voorbereidende werken kunnen maar dienen in voorkomend geval, wanneer zij een verantwoording geven tot, ofwel het intrekken van een amendement, ofwel het rechtvaardigen van een stemming. Ze moeten dus gefundeerd zijn. Het is niet omdat men iets verklaart in een debat, dat dit deel uitmaakt van de bruikbare voorbereidende werken bij een rechtbank. Het klassieke geval is dat de minister zegt: “Ik vraag u uw amendement niet in te dienen, want ik maak een verklaring die eventueel kan dienen tot een zekere belichting van het gegeven doel of een deel van een wetsontwerp”. Maar een eenvoudige verklaring van

03.28 Fred Erdman (SP.A): Aujourd'hui, une loi très importante se trouve sur le métier. Seule une société idéale peut se passer d'une telle loi. Certains ne verraient toutefois aucun inconvénient à hisser l'inégalité au rang d'idéologie, bien que M. Laeremans n'ait pas utilisé exactement ces termes. Par contre, il a dit qu'il existe des différences et des inégalités entre les personnes.

03.29 Bert Schoofs (VLAAMS BLOK): Nous affirmons que les êtres humains sont équivalents mais non égaux et que cette loi ne favorise pas l'équivalence.

03.30 Fred Erdman (SP.A): Je vous soupçonne de vouloir, par vos déclarations, glisser insidieusement des possibilités d'interprétation dans la loi.

Le **président**: Les déclarations faites dans le cadre des travaux préliminaires ne peuvent prêter à conséquences. Seules des déclarations à la suite du retrait d'un amendement ou d'un vote sont prises en compte.

iemand die zegt: "Ik verklaar dit of dat", maakt in mijn ogen geen deel uit van wat men in de klassieke jurisprudentiële termen noemt de voorbereidende werken van een wetsontwerp of een wetsvoorstel.

03.31 Bert Schoofs (VLAAMS BLOK): Mijnheer de voorzitter, ik dank u voor die verklaring. Dan ben ik inderdaad eraan voor de moeite en ik heb er geen problemen mee dat toe te geven. Ik heb daarbij ook duidelijk gezegd – ik ben toch intellectueel eerlijk geweest – dat het een dissenting opinion was en het zeker niet de wil van de meerderheid was. Ik heb het tevens duidelijk gesteld in verband met het feit dat men hier zomaar de politieke overtuiging niet wil aanvaarden als een ongeoorloofde grond voor discriminatie, in tegenstelling tot veel verdragsrechtelijke bepalingen en u weet zelf ook waarom u dat doet.

03.32 Fred Erdman (SP.A): Ik dank voorzitter-professor De Croo voor de toelichting betreffende de draagwijdte van parlementaire werkzaamheden en ik stel met genoegen vast dat de heer Schoofs nu inziet dat zijn poging totaal nutteloos was. Laten wij nu echter tot de essentie komen.

Ik heb daarstraks gezegd dat een maatschappij veel beter gediend zou zijn indien door het besef van de fundamentele waarden van de maatschappij, eenieder deze wet niet nodig zou hebben, althans niet als stok achter de deur, wat deze wet in feite is. Tenslotte is dit maar het ultimatum remedium. Het is niet een wet die op zich nieuwe vormen van maatschappijleven gaat uitdenken, het zijn de mensen zelf die deze maatschappij vormen. Ondanks de spijt en nijd van degenen die tegen deze wet gekant zijn, vertegenwoordigen zij in deze maatschappij, gelukkig maar, nog altijd een minderheid, wat zij er ook mogen van denken. Indien ze nog andere mensen zouden willen lokken door een benadering van deze problematiek, dan zeg ik dat zij in deze falen.

Wat de algemene benadering betreft, is het mij toch opgevallen, mijnheer de voorzitter, dat eens te meer – en dit is wel parlementaire techniek – gebruik wordt gemaakt van teksten zonder de evolutie in de parlementaire werkzaamheden in acht te nemen. Ik heb in de commissie moeten vaststellen dat in de eerste plaats degenen die zich nu zo fundamenteel opstellen – ik zou bijna mezelf moeten corrigeren dat ik niet ben opgetreden – tot in het belachelijke toe amendementen hebben ingediend die zelfs op basis van het Reglement niet ontvankelijk waren. Indien men ten behoeve van de geschiedenis de amendementen 89 tot en met 93 later onder ogen zal nemen en zal weten wie ze heeft ingediend, dan zult u zelfs in uw principiële houding hebben gefaald, omdat u tot in het belachelijke toe hebt getracht in deze uw eigen ideeën naar voren te schuiven.

03.33 Bart Laeremans (VLAAMS BLOK): Mijnheer de voorzitter, dat is een totaal verkeerde voorstelling van zaken, want de zaken die wij in amendementen hebben gegoten, waren inderdaad niet onze ideeën. Dat weet u zeer goed, mijnheer de voorzitter. Wij hebben de wet willen belachelijk maken, wij hebben de willekeur die nu in de discriminatiegronden is ingebouwd, willen belachelijk maken door er allerlei andere discriminatiegronden aan toe te voegen. Wij hebben u duidelijk willen maken hoe willekeurig, hoe absurd sommige discriminatiegronden zijn als men weet wat voor sancties, wat voor strafsancities erop worden toegepast. Natuurlijk ging het hier om een ridiculisering van de wet en weten wij uiteraard dat het een belachelijke situatie was. Maar het was om uw belachelijke wet aan te klagen, dat wij die hebben ingediend. U bent blijkbaar zo verzuurd, zo ernstig en hebt zo weinig zin voor humor dat u dat niet eens gesnapt hebt.

03.31 Bert Schoofs (VLAAMS BLOK): J'en suis pour mes frais! J'avais annoncé honnêtement que j'exprimerais une opinion dissidente.

03.32 Fred Erdman (SP.A): Dans une société idéale, cette loi aurait été superflue. Elle n'est que l'ultime remède étant donné que ce sont les hommes qui font la société.

Les personnes qui ont adopté un point de vue aussi radical ont même présenté des amendements qui en fait étaient irrecevables et ont tenté, au point d'être ridicules, d'imposer leurs idées.

03.33 Bart Laeremans (VLAAMS BLOK): C'est une présentation erronée des choses. Nous avons uniquement souhaité tourner en ridicule l'arbitraire de la loi en y ajoutant d'autres motifs absurdes de discrimination. Vous êtes trop aigri pour vous en rendre compte.

03.34 Fred Erdman (SP.A): Ik moet zeggen dat ik deze vorm van humor in de geschiedenis al eens heb teruggevonden en zal in een bepaalde mate worden geïnterpreteerd niet als het belachelijk maken van de voorliggende tekst, maar integendeel als het veruiterlijken van uw eigen ideeën op een belachelijk lage onparlementaire wijze, mijnheer Laeremans. Ga daar niet omheen. Ik wil zelfs de analyse niet maken. Ik heb u in de commissie de opmerking gemaakt dat ik het recht zou hebben gehad om die amendementen als onontvankelijk te verklaren. Ik wilde dat niet doen precies om voor de geschiedenis aan te tonen op welke wijze u de fundamentele waarden van de maatschappij benadert.

Mijnheer Schoofs, u hebt zojuist de vraag gesteld op een wijze die misschien doctoraal en eerlijk overkwam, met name wat we eigenlijk bedoelen met "naar zogenaamd ras", en als er wetenschappelijk geen ras is, waarover we dan praten als soort van discriminatie-element. U weet zo goed als ik dat er een verschil is tussen etnische groepen en rassen en dat benaderingen, als ze op etnische kenmerken van bepaalde mensen zijn gestoeld, strafbaar zijn en alle internationale verdragen vandaag worden in die zin geïnterpreteerd.

Ik kom tot een derde punt waar u faalt en op een parlementair oneerlijke manier de problematiek benadert. Ik heb me de moeite getroost, mijnheer Laeremans en mijnheer Schoofs, uw amendementen even te toetsen wanneer u zich telkens verschuilt achter het advies van de Raad van State. U weet zo goed als ik, althans u weet het maar u wil het niet zeggen, dat de evolutie van deze tekst wel zeer bijzonder is geweest. Op een bepaald ogenblik is er een bepaald voorstel geformuleerd. Men heeft de Raad van State geraadpleegd over die tekst. De Raad van State heeft inderdaad op bepaalde punten van de voorliggende tekst kritiek geuit. Zeer lange besprekingen in de Senaat hebben dan geleid tot een tweede tekst. Bij indiening van deze tekst in de Kamer heb ikzelf als voorzitter van de commissie het initiatief genomen om over de in de Senaat gestemde tekst een nieuw advies te vragen van de Raad van State dat in genendele de verschillende aantijgingen die u nu zo graag citeert, behoudt maar integendeel bijna een vingerwijzing geeft voor verdere correcties van de voorliggende teksten. Dat hebben we ook gedaan. Zonder in welke mate ook de ene kamer tegenover de andere uit te spelen hoop ik alleen dat de Senaat na de fase Kamer en na de nieuwe adviezen van de Raad van State en de aanpassing daaraan hoop ik dat de Senaat ons in deze zal volgen en in die omstandigheden de tekst zal goedkeuren. Waarom denkt u overigens dat ikzelf heb gevraagd om de tekst terug te sturen naar de commissie, weze het een detailpunt? Precies omdat elk detail hier zijn belang heeft.

03.35 Bart Laeremans (VLAAMS BLOK): Mijnheer de voorzitter, andermaal stel ik vast dat de feiten hier heel anders worden voorgesteld dan ze zijn. Iedereen weet dat de Raad van State zichzelf niet herhaalt. Ik heb hier maar het tweede advies op bladzijde drie te citeren. De Raad van State zegt: "Wanneer de afdeling Wetgeving advies heeft gegeven, dan heeft ze volgens haar vaste rechtspraak haar bevoegdheid opgebruikt. Het komt haar derhalve niet meer toe zich opnieuw uit te spreken over reeds onderzochte bepalingen". De essentie van wat ik daarstraks heb geciteerd, dat was de kritiek dat een strafbaarstelling voorzienbaar en duidelijk moest zijn. Daar is niets aan veranderd. Nog altijd zijn er zeer vage strafbepalingen waar de rechters alles in kunnen. Ze kunnen dus naar willekeur mensen veroordelen voor alle mogelijke menselijke gedragingen. Die kritiek blijft bestaan, ook nadat de teksten door de Raad van State waren goedgekeurd. Het was de kritiek van Fernand Keuleneer. Dat was trouwens ook de kritiek van de minister van Justitie die blijft hout snijden. Op dat vlak zijn de teksten niets

03.34 Fred Erdman (SP.A): Nous avons déjà rencontré ce type d'humour dans le cours de notre histoire. C'est délibérément que je n'ai pas déclaré ces amendements irrecevables, pour garder une trace de cette attitude ridicule et non parlementaire.

Il y a une différence entre un groupe ethnique et une race. La discrimination fondée sur des éléments ethniques est punissable. C'est la raison pour laquelle il n'y a pas lieu de parler du dit groupe ethnique.

Le texte a connu une évolution assez peu commune. La proposition a été envoyée pour avis au Conseil d'Etat qui en a critiqué un certain nombre de points. Les longues discussions au Sénat ont débouché sur une deuxième version. Lorsqu'elle a été transmise à la Chambre, j'ai à nouveau demandé l'avis du Conseil d'Etat qui n'a plus formulé de critiques mais a donné des indications auxquelles nous nous sommes conformés. Les critiques initiales ne sont donc plus fondées. J'espère que le Sénat emboîtera le pas à la Chambre.

03.35 Bart Laeremans (VLAAMS BLOK): Ce récit n'est pas conforme à la réalité. La compétence du Conseil d'Etat ne va pas au delà d'un seul avis: il ne rend jamais de deuxième avis sur des dispositions sur lesquelles il s'est déjà exprimé. Les critiques initiales restent d'actualité pour les dispositions qui n'ont pas été modifiées.

veranderd, mijnheer de voorzitter.

03.36 Fred Erdman (SP.A): U wordt plots erg zenuwachtig.

Ten eerste, ik heb veel respect voor confrater Keuleneer – en dat weet u – maar bij mijn weten is hij geen lid van de Raad van State.

Ten tweede, indien de Raad van State zich ervan afmaakt door te zeggen dat hij over bepaalde aspecten van deze tekst advies heeft gegeven, dan is dat inderdaad in het kader van zijn eigen bevoegdheid. Dat neemt niet weg dat de tekst fundamenteel werd gewijzigd in de Senaat. Toen wij de tekst kregen werd er een nieuw advies gevraagd. Natuurlijk heeft op dat ogenblik de Raad van State die argumenten niet meer opnieuw opgenomen die vooraf waren naar voren gebracht, omdat die verholpen werden. In die omstandigheden was elke verdere kritiek uitgesloten.

Mijnheer de voorzitter, ik kom tot mijn besluit. Ik denk dat in deze aangelegenheid vandaag een belangrijke stap wordt gezet die hopelijk – en dat meen ik – geen aanleiding zal geven tot veel procedurele of gerechtelijke procedures. Dat is niet de bedoeling. De bedoeling is een vingerwijzing te geven aan een maatschappij die zichzelf zoekt, aan een snel evoluerende maatschappij zoals wij die tegenwoordig kennen. Samen, maar vanuit verschillende invalshoeken bouwen mensen deze nieuwe maatschappij uit en opdat zij dit in harmonie zouden kunnen doen, zonder te worden verstoord door opruiende taal, werd inderdaad in deze wet, in navolging van zoveel internationale verdragen en verplichtingen die wij hebben opgenomen, gewezen naar hoe de toekomst zou moeten zijn. Bij gebreke aan zich te voegen naar dit kader kan men altijd teruggrijpen naar het ultimatum remedium; de strafmaatregel zal alsdan een vingerwijzing meer moeten zijn.

Met overtuiging zal onze fractie de voorliggende tekst goedkeuren.

03.37 Bart Laeremans (VLAAMS BLOK): Mijnheer de voorzitter, als ik heel even mag. Daarnet heb ik zeer uitvoerig, een hele paragraaf lang, geciteerd uit een advies van de Raad van State betreffende de vrije meningsuiting.

In het tweede advies van de Raad van State – verstrekt na de tekst van de Senaat – lees ik: "Paragraaf 3, 5° vertoont gelijkenissen met de tekst die oorspronkelijk voor advies aan de Raad van State is voorgelegd en is onderhevig aan dezelfde kritiek wat de vrije meningsuiting betreft".

Daarmee weet u het, mijnheer Erdman.

03.38 Laurette Onkelinx, ministre: Monsieur le président, le projet de loi que nous sommes en train de discuter constitue un des projets prioritaires du gouvernement. Le premier ministre l'a encore rappelé à cette tribune, il y a quelques jours à peine.

Il est important à mes yeux, parce qu'il s'agit d'étoffer le cadre juridique existant, en vue de mieux combattre les inégalités qui frappent encore toute une série de catégories fragilisées de notre société. On a dit de moi tout à l'heure que j'étais obsédée par cet objectif. C'est vrai. Je suis une obsédée de l'égalité des chances. Vous conviendrez qu'il est des obsessions autrement plus dangereuses!

Quel est le constat à la base de ce projet? Il y a dans notre société des catégories d'individus, qui sont perçus comme différents parce que

03.36 Fred Erdman (SP.A): Le Sénat a apporté des modifications fondamentales à ce texte, à la suite de quoi le Conseil d'Etat a dû rendre un nouvel avis. Bien entendu, le Conseil d'Etat n'a pas réitéré toutes ses observations puisque le texte a été aménagé.

Cette journée marque une importante avancée législative. Cette loi ne doit pas entraîner de procédures judiciaires supplémentaires. L'objectif majeur de ce projet reste l'organisation d'une société multiculturelle stable et harmonieuse, la législation doit avant tout servir d'indicateur et il ne doit être recouru à la sanction qu'en toute dernière extrémité. C'est la raison pour laquelle notre groupe approuvera résolument ce texte.

03.37 Bart Laeremans (VLAAMS BLOK): J'ai le texte du Conseil d'Etat sous les yeux. Le passage relatif à la liberté d'expression indique clairement que les critiques relatives à la première version s'appliquent également à la version adaptée.

03.38 Minister Laurette Onkelinx: Het wetsontwerp dat we vandaag bespreken is voor de regering een prioriteit. Het is belangrijk, omdat het het bestaande juridische kader aanvult met het oog op de bestrijding van discriminaties waar zwakke bevolkingsgroepen het slachtoffer van zijn.

Ja, ik geef toe dat gelijke kansen voor mij een obsessie zijn. Sommige mensen worden als *anders* beschouwd. meer bepaald

eux ou leurs parents viennent d'un autre pays, parce qu'ils sont femmes et non pas hommes, parce qu'ils font partie du groupe des Holebi (homosexuels, lesbiennes, bisexuels) parce qu'ils ne sont pas mariés, parce qu'ils sont âgés, parce qu'ils adhèrent à d'autres convictions religieuses ou philosophiques que celles habituellement ou majoritairement pratiquées, parce qu'ils sont atteints d'une maladie ou d'un handicap et j'en passe. Malheureusement, on le sait, ces différences sont souvent perçues comme des problèmes et le corps social est alors amené à réagir de façon inappropriée, négativement en réservant, de manière irrationnelle, aux individus qui présentent ces différences, un sort défavorable par rapport aux individus qui cadrent avec ce que l'on pourrait appeler la norme.

C'est cet état de fait que l'on ne peut pas tolérer. Traiter quelqu'un de façon différente, simplement parce qu'il est autre, parce qu'il est l'autre sans que ces traitements différents reposent sur la moindre justification objective et raisonnable, voilà ce qui n'est pas acceptable et ce que, très précisément, le projet de loi qui vous est soumis, se propose de combattre par tous les moyens légaux admissibles. En ce sens, c'est évidemment tout le contraire d'un projet totalitaire, pour reprendre les termes déployés à cette tribune. Au contraire, il fait partie de l'essence même d'une démocratie.

Tout au long des discussions parlementaires, des membres se sont inquiétés – certains de bonne foi, d'autres parce qu'ils inscrivent la discrimination au cœur de leur projet politique – des conséquences que ce projet pourrait avoir sur une série de différences de traitement qui sont pratiquées aujourd'hui. D'aucuns m'ont encore interpellée à ce propos tout à l'heure. Que disent-ils? Je rappelle leurs propos: "Une fois que le projet sera devenu loi, pourra-t-on encore préensionner, pourra-t-on encore fixer une limite d'âge pour l'accès à la citoyenneté ou à l'obligation scolaire, refuser un prêt bancaire à quelqu'un qui est insolvable? Pourra-t-on encore refuser l'accès à un service payant aux personnes qui refusent d'acquitter le prix d'entrée, etc.? Pourra-t-on encore plaisanter, caricaturer, exprimer une opinion en rapport avec un critère distinctif caractérisant une personne ou un groupe de personnes?" La réponse est simple, monsieur le président. Je tiens à le redire ici. Elle est résolument "oui".

Ce qui est dans le collimateur de cette loi, ce ne sont pas les différences de traitement justifiées, celles qui, pour reprendre la terminologie de la loi, reposent sur une justification objective et raisonnable. Ce qui est dans le collimateur de la loi, ce sont les différences de traitement injustifiées, irrationnelles, dénuées de toute justification objective et raisonnable. Sur celles-là, le consensus règne pour dire qu'il faut pouvoir les réprimer.

Monsieur le président, ce sont celles-là et celles-là seulement que le présent projet entend combattre. J'ajouterai que, chaque fois qu'une différence de traitement s'inscrit dans l'exercice d'une liberté reconnue par les conventions internationales directement applicables ou la Constitution, elle est présumée "juris et de jure" conforme aux principes d'égalité et échappe donc aux sanctions prévues par la loi qui vous est soumise. Donc, une caricature, une pensée, une opinion politique échappent au champ d'application du présent projet dès lors qu'elles relèvent de l'exercice normal de la liberté d'expression, ce qui doit évidemment, comme à l'heure actuelle, s'apprécier selon les critères définis par les instances juridictionnelles compétentes: Cour européenne des droits de l'homme, Cour d'arbitrage, Cour de cassation, Conseil d'Etat, etc. Idem pour tout ce qui relève par exemple, puisqu'on en a parlé tout à l'heure, de la liberté de culte qui se doit évidemment d'être strictement respectée.

omdat zij vrouw zijn en geen man, en dat *anders zijn* wordt als een probleem ervaren of is gewoon een probleem. De maatschappij heeft de neiging negatief en irrationeel te reageren tegenover mensen die niet beantwoorden aan de norm.

Het wetsontwerp wil dat soort reactie met alle mogelijke wettelijk middelen bestrijden. Het ontwerp kadert in het wezen van de democratie.

Naast diegenen die discriminatie een centrale plaats geven in hun politiek programma, hadden bepaalde leden ook vragen bij de gevolgen van dit ontwerp voor de verschillende behandeling die in een andere context plaatsvindt. Dit ontwerp richt zich echter enkel op ongerechtvaardigde of irrationele verschillen in behandeling en die, en die alleen, moeten we kunnen aanpakken.

Wanneer een ongelijkheid kadert in de normale uitoefening van een vrijheid, zoals bepaald in het internationaal recht of de Grondwet, is zij conform het gelijkheidsbeginsel en gelden de straffen waarin wordt voorzien niet. Het recht van vrije meningsuiting en de godsdienstvrijheid moeten uiteraard worden geëerbiedigd.

In antwoord op een opmerking van de afdeling wetgeving van de Raad van State preciseert het ontwerp het toepassingsgebied van het ontwerp. Het omvat alle vormen van discriminatie, behalve de rassendiscriminatie, die al door de wet Moureaux wordt beteugeld, voor wat het strafrechtelijk onderdeel betreft en met uitzondering van de seksuele discriminatie bij indienstneming, voor wat het burgerrechtelijk onderdeel betreft.

De definitie van het begrip discriminatie, met inbegrip van de onrechtstreekse discriminatie, stemt, wat haar draagwijdte betreft, overeen met de omzetting van de Europese richtlijn, behalve voor het strafrechtelijk onderdeel, waar het doel erin bestond de tekst voor de buraers zo beariipelijk moedelijk te

Chers collègues, il y a encore une série d'autres critiques qui ont été émises à l'encontre du projet et je voudrais apporter quelques précisions.

D'abord, en réponse à une remarque de la section de législation du Conseil d'Etat, le projet précise clairement le champ d'application respectif du présent projet, de la loi du 30 juillet 1981 tendant à réprimer certains actes inspirés par le racisme et la xénophobie et de la loi du 7 mai 1999 relative à l'égalité de traitement entre hommes et femmes.

De manière schématique, le volet pénal des discriminations dites raciales est régi par la loi Moureaux-Herman, le volet pénal des autres discriminations est régi par le présent projet. Il en va de même du volet civil de l'ensemble des discriminations, à l'exception toutefois des discriminations sur base du sexe en matière d'emploi qui sont régies par la loi spécifique du 7 mai 1999.

En ce qui concerne la définition de la discrimination et notamment le concept de discrimination indirecte, le projet de loi se borne à transposer les directives européennes en la matière tout en formulant les choses de manière légèrement différente en raison du fait que le présent projet comporte un volet pénal et qu'il importe dès lors, ainsi que l'a fait remarquer le Conseil d'Etat, de donner à la définition des incriminations la plus grande lisibilité possible pour les citoyens. Telle est donc la raison pour laquelle une formulation légèrement différente mais de portée exactement identique à celle des directives européennes, a été retenue.

Les domaines de discrimination visés par le projet sont définis de manière large, avec exclusion toutefois des activités non accessibles au public, et étant entendu que toute différence de traitement qui relève de l'exercice normal de la vie privée ou du droit d'association ne tombe pas dans le champ d'application de la loi.

Le projet de loi qui vous est proposé comporte un volet pénal et un volet civil. En ce qui concerne le volet pénal, je tiens à préciser encore une fois que c'est essentiellement l'incitation à la discrimination qui est visée. On vise tant l'incitation à la discrimination directe qu'indirecte car il est évidemment tout aussi inacceptable d'inciter à la discrimination, qu'elle soit directe ou indirecte. Les actes discriminatoires en tant que tels ne sont visés au pénal que lorsqu'ils sont le fait de fonctionnaires car, pour ceux-ci, le respect du principe d'égalité vis-à-vis des usagers des services publics représente une dimension fondamentale de leur travail.

Je précise aussi que le gouvernement n'entend, en aucune manière, déroger au principe selon lequel l'infraction requiert un élément intentionnel, ce qui met à l'abri de toute sanction pénale le fonctionnaire qui, sans le savoir, aurait mis en place une pratique génératrice, par exemple, de discrimination indirecte.

Le volet civil de la loi est évidemment très important. Il s'agit de donner aux victimes de discriminations et aux associations de défense des droits de l'homme des moyens nouveaux, plus efficaces, pour obtenir qu'il soit mis fin à la discrimination énoncée. C'est dans le cadre de ce volet civil, et dans ce cadre seulement – j'y insiste –, que prend place la règle selon laquelle la preuve de la discrimination peut être fournie au moyen de données statistiques ou d'un test de situation, la nouveauté par rapport à ce qui existe aujourd'hui étant que dans ce cas, où le juge considère que ces données ou ce test permettent de présumer

making.

Discriminatie is mogelijk op tal van vlakken, maar niet bij activiteiten die niet toegankelijk zijn voor het publiek.

Voorliggend ontwerp bevat een strafrechtelijke en een burgerrechtelijke component.

Wat het strafrechtelijk onderdeel betreft, wordt het aanzetten tot rechtstreekse of onrechtstreekse discriminatie beoogd. Discriminerende handelingen als zodanig worden in het strafrechtelijk onderdeel enkel beoogd wanneer zij door ambtenaren worden gesteld.

Het burgerrechtelijk onderdeel is bedoeld om de slachtoffers en de verenigingen voor de mensenrechten efficiëntere middelen aan te reiken om het stopzetten van de discriminaties af te dwingen. Discriminatie kan worden bewezen op grond van praktijktests en statistieken. De bewijslast dat er geen discriminatie is, rust dus op de tegenpartij.

Dit stemt overeen met de omzetting van de Europese richtlijnen.

Alleen op burgerrechtelijk niveau kan de bewijslast worden omgekeerd als de rechter vindt dat de aangevoerde feiten bewijskrachtig genoeg zijn.

De regering is verheugd over de nieuwe opdrachten die aan het Centrum voor gelijkheid van kansen werden toevertrouwd. Al vanaf zijn oprichting levert deze sterke en actieve instelling opmerkelijke inspanningen. Ik neem hierbij de gelegenheid te baat om het Centrum te danken evenals alle andere verenigingen die zich inzetten voor gelijke toegang voor iedereen tot de economische, sociale en culturele rechten.

Dit is een fundamenteel wetsontwerp want de gelijke toegang tot deze rechten is verre van realiteit en in tegenstelling tot wat enkele parlementsleden denken is dit niet te wijten aan

l'existence d'une discrimination, la charge de la preuve de l'absence de la discrimination incombe à la partie adverse. Le principe de cette règle – et je veux insister sur ce point, notamment en réponse à ce que Mme Barzin évoquait – vient en ligne directe des directives européennes, que le projet qui vous est soumis se borne, sur ce point, à transposer.

Par ailleurs, il y a deux éléments fondamentaux à ne pas perdre de vue et qui font que, objectivement, le système est tout à fait acceptable. Le renversement de la charge de la preuve n'intervient, d'une part, que si le juge considère que les faits invoqués sont suffisamment probants et, d'autre part, qu'au civil et en aucun cas au pénal.

Sur ces bases, je pense que le mécanisme probatoire consacré par le projet est raisonnable et acceptable.

Enfin, monsieur le président, je terminerai en parlant des missions du Centre pour l'égalité des chances qui sont élargies à la lutte contre l'ensemble des discriminations visées par le projet. Je sais que quelques-uns s'en inquiètent mais, au contraire, le gouvernement s'en réjouit. En effet, l'action, très importante et très positive, que le Centre a menée depuis sa création en 1993 en matière de lutte contre le racisme et la xénophobie plaide évidemment en faveur de cet organisme, extrêmement performant et actif. A cet égard, je veux rendre hommage au Centre et à l'ensemble de ses collaborateurs, ainsi qu'à toutes les associations qui se battent, avec des moyens qui sont ce qu'il sont – et qui sont forcément limités au regard des besoins rencontrés –, pour favoriser l'égal accès de tous aux droits individuels, économiques, sociaux et culturels dans notre société.

C'est cet égal accès que le présent projet entend promouvoir et c'est, en ce sens, qu'il est absolument fondamental! Si il y a des problèmes en Belgique aujourd'hui c'est, en effet, parce que cet égal accès n'est pas une réalité et non pas – comme certains se sont peut-être risqués à le laisser entendre – parce que certaines catégories de personnes refuseraient de se laisser dissoudre dans les valeurs culturelles de notre pays. Comme le dit très justement le professeur Martinello aujourd'hui encore dans *Le Soir*, une série de problèmes importants que la Belgique rencontre aujourd'hui n'ont rien à voir avec l'intégration de telles catégories de personnes, présentant telles caractéristiques ou telles origines mais tiennent à l'accroissement du fossé entre les gens qui sont bien dans le système et ceux qui sont en dehors, avec des jobs précaires et une situation pénible au quotidien. Plus que jamais – ajoute-t-il – a-t-on besoin de politiques fortes contre la discrimination sociale, raciale ou religieuse car c'est cela, dit-il, qui explique pourquoi certaines parties de la population se trouvent concentrées dans des écoles, des logements de moindre qualité et sont en porte-à-faux avec le système politique.

Je partage, monsieur le président, mes chers collègues, pleinement cette analyse. Pour réaliser le modèle, auquel le gouvernement aspire, d'une société harmonieuse dans laquelle chacun vit en bonne intelligence avec les autres, dans le respect des différences de chacun, il est essentiel de mobiliser les moyens dont chacun dispose pour faire que ceci devienne un jour une réalité. Je crois qu'en votant le projet de loi qui vous est présenté, vous pourrez vous targuer – nous pourrions nous targuer – d'avoir accompli un pas non négligeable dans cette direction.

03.39 Bert Schoofs (VLAAMS BLOK): Mijnheer de voorzitter, ik heb geen antwoord gekregen op mijn vraag.

sommige mensen die zouden weigeren zich in het land te integreren. Zoals professor Martinello zegt, hebben we nood aan krachtige beleidsdaden tegen sociale, raciale en religieuze discriminatie om een harmonisch samenlevingsmodel waarin de verschillen van iedereen worden gerespecteerd tot stand te brengen.

De goedkeuring van dit wetsontwerp betekent een belangrijke stap in die richting.

03.39 Bert Schoofs (VLAAMS BLOK): Pour la cinquième fois, je n'ai pas obtenu de réponse à ma

question!

De **voorzitter**: Ik vermoed dat uw bemerking juist is.

03.40 Bert Schoofs (VLAAMS BLOK): Dat is voor de vierde of de vijfde maal.

03.41 Laurette Onkelinx, ministre: (...)

03.41 Minister **Laurette Onkelinx**:
Er zijn geen erger doven dan die niet horen willen.

03.42 Bert Schoofs (VLAAMS BLOK): De micro was te laat in werking, mijnheer de voorzitter.

De **voorzitter**: Mevrouw zegt dat er niets dover is dan degene die niet luistert. Dat is een vrije vertaling van hetgeen zij heeft gezegd.

03.43 Bart Laeremans (VLAAMS BLOK): Dat geldt eigenlijk voor haar. Als het op iemand van toepassing is, is het op haar.

03.44 Bert Schoofs (VLAAMS BLOK): Ik heb mijn naam niet horen vernoemen. Ik heb geen expliciete verwijzing naar mijn vraag gehoord, mijnheer de voorzitter. U kunt daar verder niets aan doen blijkbaar. Ik weet het.

De **voorzitter**: U kunt nog eens herlezen wat mevrouw de minister gezegd heeft.

Le **président**: Monsieur Erdman, en complément de mon propos de tout à l'heure – et je vous remercie encore de m'avoir permis de vous interrompre – ce que Mme le ministre a dit tout à l'heure par exemple sur l'interprétation de dessins ou d'autres choses ne faisant pas l'objet de cette loi, peut faire partie des travaux préparatoires utilisables par exemple par une juridiction.

03.45 Bart Laeremans (VLAAMS BLOK): (...) Stel u voor dat zij dat niet zou hebben gezegd.

De **voorzitter**: Daarom laat ik het opmerken.

Vraagt nog iemand het woord? (*Nee*)
Quelqu'un demande-t-il encore la parole? (*Non*)

De algemene bespreking is gesloten.
La discussion générale est close.

Bespreking van de artikelen **Discussion des articles**

Wij vatten de bespreking van de artikelen aan. De door de commissie aangenomen tekst geldt als basis voor de bespreking. (Rgt 66,4) **(1578/12)**
Nous passons à la discussion des articles. Le texte adopté par la commission sert de base à la discussion. (Rgt 66,4) **(1578/12)**

Het wetsontwerp telt 31 artikelen.
Le projet de loi compte 31 articles.

Ingediend amendement:
Amendement déposé:

Art. 5bis (n)
- 144: Josy Arens (1578/13)

03.46 Josy Arens (cdH): Monsieur le président, mon amendement

03.46 **Joseph Arens** (cdH): Het

vise simplement à apporter quelques précisions au texte.

betreft een amendement dat ertoe strekt de terminologie te preciseren.

De **voorzitter**: De stemming over het amendement wordt aangehouden.
Le vote sur l'amendement est réservé.

De artikelen 1 tot 31 worden artikel per artikel aangenomen.
Les articles 1 à 31 sont adoptés article par article.

De bespreking van de artikelen is gesloten. De stemming over het aangehouden amendement en over het geheel zal later plaatsvinden.
La discussion des articles est close. Le vote sur l'amendement réservé ainsi que sur l'ensemble aura lieu ultérieurement.

04 Wetsvoorstel van de heren Geert Bourgeois, Fred Erdman, Tony Van Parys, de dames Anne Barzin, Martine Dardenne, de heer Josy Arens, de dames Fauzaya Talhaoui en Fientje Moerman en de heer Thierry Giet tot wijziging van de artikelen 1168, 1179, 1180, 2°, en 1183, 2°, van het Gerechtelijk Wetboek (zonder verslag) (2049/1)

04 Proposition de loi de MM. Geert Bourgeois, Fred Erdman, Tony Van Parys, Mmes Anne Barzin, Martine Dardenne, M. Josy Arens, Mmes Fauzaya Talhaoui et Fientje Moerman et M. Thierry Giet modifiant les articles 1168, 1179, 1180, 2°, et 1183, 2°, du Code judiciaire (sans rapport) (2049/1)

Algemene bespreking **Discussion générale**

De algemene bespreking is geopend.
La discussion générale est ouverte.

Vraagt iemand het woord? (*Nee*)
Quelqu'un demande-t-il la parole? (*Non*)

De algemene bespreking is gesloten.
La discussion générale est close.

Discussion des articles **Bespreking van de artikelen**

Nous passons à la discussion des articles. Le texte adopté par la commission sert de base à la discussion. (Rgt 66,4) **(2049/1)**
Wij vatten de bespreking van de artikelen aan. De door de commissie aangenomen tekst geldt als basis voor de bespreking. (Rgt 66,4) **(2049/1)**

La proposition de loi compte 3 articles.
Het wetsvoorstel telt 3 artikelen.

Aucun amendement n'a été déposé.
Er werden geen amendementen ingediend.

Les articles 1 à 3 sont adoptés article par article.
De artikelen 1 tot 3 worden artikel per artikel aangenomen.

La discussion des articles est close. Le vote sur l'ensemble aura lieu ultérieurement.
De bespreking van de artikelen is gesloten. De stemming over het geheel zal later plaatsvinden.

05 Wetsontwerp houdende oprichting van het Instituut van de gelijkheid van vrouwen en mannen (1919/1 tot 7)

05 Projet de loi portant création de l'Institut de l'égalité des femmes et des hommes (1919/1 à 7)

Algemene bespreking **Discussion générale**

De algemene bespreking is geopend.
La discussion générale est ouverte.

05.01 Kristien Grauwels, rapporteur: Mijnheer de voorzitter, mevrouw de minister, beste collega's, het wetsontwerp dat voorligt, houdt de oprichting in van het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen. Dat Instituut zal opgericht worden naast het bestaande Centrum voor gelijke kansen en racismebestrijding. Dergelijk instituut zal het streven naar gelijkheid tussen vrouwen en mannen moeten vormgeven, zal waken over de naleving van de gelijkheid van vrouwen en mannen, en ontwikkelt daarnaast ook instrumenten en strategieën om een geïntegreerde aanpak van de genderdimensie uit te werken. Gendergelijkheid is nog steeds niet verwezenlijkt, zoveel is duidelijk. Mevrouw de minister haalt trouwens enkele voorbeelden aan. Bijvoorbeeld op de arbeidsmarkt vind je nog steeds de meeste vrouwen op de laagste niveaus en de vrouwen aan de top zijn nog steeds witte raven. Er is nog altijd geen gelijk loon voor gelijk werk. Ook in de politieke vertegenwoordiging is er nog altijd een ondervertegenwoordiging van vrouwen. De nieuwe kieswetgeving en de nieuwe mentaliteit die stilaan groeit, kunnen hierin misschien wel verandering brengen. Ook op het vlak van veiligheid zijn er duidelijke verschillen. Mannen worden bijvoorbeeld veeleer het slachtoffer van geweld buitenshuis, vrouwen zijn hoofdzakelijk het slachtoffer van geweld binnenshuis. Dit voorbeeld toont aan dat er nog altijd genderongelijkheid is en het Instituut zal die ongelijkheid proberen weg te werken.

Het Instituut valt onder de bevoegdheid van de minister voor Gelijke Kansen, die een positief injunctierecht heeft. Het Instituut verkrijgt het statuut van instelling van openbaar nut van categorie B. Het Instituut doet beleidsvoorbereidend werk, heeft ook een evaluatieopdracht, en heeft daarnaast verschillende taken. Het is onder meer bevoegd om studies en onderzoeken te verrichten, het verzamelt en publiceert statistische gegevens en jurisdictionele beslissingen, die nuttig zijn om aanbevelingen te kunnen formuleren. Het Instituut biedt ook ondersteuning – en dat is toch wel belangrijk – aan de verenigingen die actief zijn op het terrein. Het Instituut gaat ook informatie verstrekken voor een ruimer publiek. De werkgevers van de dienst Gelijke Kansen van de federale administratie worden overgenomen en de financiering bedraagt in de beginfase 3 miljoen euro.

Bij de bespreking van het ontwerp, of beter nog vooraleer we begonnen zijn aan de bespreking van het ontwerp, is er een heel uitgebreide informatieronde geweest. Alle verenigingen die momenteel werken rond dit thema werden uitgenodigd om te reflecteren over de tekst. Ook het adviescomité Maatschappelijke Emancipatie van de Kamer heeft advies uitgebracht. Wat vooral naar voren kwam in die diverse rondes, is de vrees van vele bestaande organisaties, koepels en projecten, die momenteel actief zijn op het terrein. Zij vrezen natuurlijk voor het voortbestaan van hun verdere werking. Ze vragen zich af of ze nog dezelfde werking kunnen voortzetten en of ze nog dezelfde middelen gaan krijgen als vandaag. Die onzekerheid over de toekomst van de bestaande verenigingen hebben verschillende sprekers in hun tussenkomsten ook verwoord. Verschillende leden die aan het woord zijn gekomen, spraken zich uitdrukkelijk uit voor de oprichting van het fonds, maar maakten toch nog wel enkele bedenkingen. Mevrouw Cahay bijvoorbeeld, vroeg zich af of er geen bijkomende aanwervingen noodzakelijk zijn, buiten de werknemers die zullen overkomen vanuit de dienst Gelijke Kansen. Ze vroeg zich ook af of het Instituut in eigen naam ofwel namens een bepaalde persoon kan optreden. De meesten

05.01 Kristien Grauwels, rapporteur: Le projet de loi prévoit la création d'un Institut pour l'égalité des femmes et des hommes, en plus du Centre pour l'égalité des chances et la lutte contre le racisme. Cet Institut s'emploiera à promouvoir et à sauvegarder l'égalité entre les hommes et les femmes et développera des instruments et des stratégies à cet effet.

L'égalité des sexes n'est pas encore une réalité, ni sur le marché du travail, ni dans le monde politique. Le principe « à travail égal, salaire égal » n'est pas encore appliqué. De nombreuses différences existent également en matière de sécurité personnelle.

L'Institut ressortira à la compétence du ministre de l'Égalité des chances, qui ne disposera que d'un droit d'injonction positive. Le Centre aura le statut d'institution d'utilité publique de catégorie B. Il pourra ester en justice pour dénoncer les actes de sexisme. Il sera également compétent pour réaliser des études, collectera les données statistiques et les décisions juridictionnelles utiles à des fins de recommandations et soutiendra les associations. L'institut sera également chargé de l'information du grand public. Les employés du service Égalité des chances de l'administration fédérale de l'Emploi seront repris dans cette structure. Le montant du financement s'élèvera à 3 millions d'euros.

Lors d'une table ronde qui a précédé les discussions en commission, les associations féminines ont pu exposer leur point de vue. Le comité d'avis pour l'Émancipation sociale de la Chambre a rendu un avis. De nombreuses organisations paraissent incertaines quant à leur avenir et à leur relations futures avec l'Institut.

bevestigden dat dit allebei kon. De heer Wauters doet een suggestie om in de toekomst te spreken van een "Genderinstituut", waarop mevrouw de minister zei dat het begrip "gender" niet echt ingeburgerd is en misschien tot meer verwarring zou kunnen leiden. Wanneer het begrip ingang heeft gevonden, kan men daar wel over denken.

De heer Wauters benadrukte ook het belang en de bezorgdheid om het instituut te laten samenwerken in dialoog met de bestaande verenigingen. Hij bracht eveneens enkele twijfels aan over het belang van het begeleidingscomité dat naast de bestaande raad van bestuur en de directie zal worden geïnstalleerd. Mevrouw De Block drukte ook bezorgdheid uit over de kostprijs van het instituut.

Tijdens de bespreking werden verschillende amendementen ingediend waarvan enkelen werden aangehouden. Het amendement-Grauwels en co dat erin bestaat in de tekst uitdrukkelijk toe te voegen dat er samenwerking en dialoog moet zijn met de bestaande organisaties, komt tegemoet aan de vraag van de mensen op het terrein. Het amendement werd aangenomen. Er werd een amendement ingediend met de vraag om precisering van het positieve injunctierecht van de minister. Dat amendement werd ook aangenomen. Er was nog een amendement van Grauwels en co dat voorstelde het begeleidingscomité weg te laten. Dit amendement werd eveneens aangenomen.

De tekst werd uiteindelijk aangenomen met 9 stemmen en 2 onthoudingen.

De **voorzitter**: Mevrouw Grauwels, u wilt vervolgen met uw eigen mening?

05.02 Kristien Grauwels (AGALEV-ECOLO): Heel kort, mijnheer de voorzitter. Wij zijn voorstander van de oprichting van het instituut. Mevrouw de minister, wanneer we vanochtend de opmerkingen hoorden over intrafamiliaal geweld en het wetsontwerp dat een voordeel geeft aan de echtgenoot die slachtoffer daarvan is, denk ik dat het instituut tegemoet had kunnen komen aan de vraag naar meer cijfers om aan te tonen dat intrafamiliaal geweld een onderschat probleem is. Omdat dat tot nu niet in cijfers verwoord was, heeft men in het verleden te veel de neiging gehad te denken dat er niets aan de hand was. Wat dat betreft, gaan we met een genderinstituut een stap vooruit.

05.03 Els Van Weert (VU&ID): Mijnheer de voorzitter, ik zal kort zijn. Daarmee wil ik niet aangeven dat ik dit ontwerp niet belangrijk vind.

Ik vind het belangrijk mijnheer de voorzitter, mevrouw de minister, collega's, om steun te betuigen aan de oprichting van het instituut voor gelijke kansen voor mannen en vrouwen. Waarom vinden we dat belangrijk? Eén: het is een belangrijk signaal voor het belang dat het Parlement hecht aan gelijke kansen voor mannen en vrouwen. Mevrouw Grauwels heeft bij het lezen van het verslag uitdrukkelijk aangetoond dat op diverse terreinen nog heel wat werk aan de winkel is.

Voorzitter: Paul Tant, eerste ondervoorzitter.

Président: Paul Tant, premier vice-président.

Het is een belangrijk signaal, maar het mag niet alleen een signaal zijn. Het moet ook concreet op het terrein ervoor zorgen dat er stappen vooruit worden gezet, stappen vooruit die moeten leiden tot een betere coördinatie van de diverse initiatieven die al lopen. Het zal ervoor moeten zorgen dat mainstreaming nog meer dan vandaag het geval is, een evidentie wordt en een stimulans is voor nieuwe initiatieven. Ik wijs erop dat we zeer blij zijn dat het punt van de burgerlijke partiïstellina

Lors des discussions en commission, de nombreux membres se sont déclarés favorables à la création d'un fonds. Différents amendements ont également été déposés et certains d'entre eux ont été retenus.

05.02 Kristien Grauwels (AGALEV-ECOLO): Je souhaite encore ajouter une remarque personnelle à mon intervention en tant que rapporteur: je suis résolument en faveur d'un tel institut. Les interventions de ce matin relatives au projet sur la violence intrafamiliale indiquent que l'Institut pourra apporter une précieuse contribution.

05.03 Els Van Weert (VU&ID): Notre groupe soutient ce projet. Il s'agit d'un appel important du Parlement en faveur de l'égalité entre les femmes et les hommes. Le projet devrait permettre d'améliorer la coordination des initiatives sur le terrain. Des nouvelles organisations seront en outre être encouragées, de sorte que l'intégration de l'égalité entre les femmes et les hommes deviendra, plus encore qu'aujourd'hui, un paramètre social évident. Nous considérons également l'instauration de la procédure de constitution de partie civile comme un point très positif.

uitdrukkelijk is opgenomen in het ontwerp. Mevrouw Grauwels heeft al voorbeelden gegeven waarom dat zo belangrijk is.

Ik wil wel nog even enkele randbedenkingen en zorgcredo's meegeven. Wij hebben het volste vertrouwen. En u hebt er tijdens de bespreking ook al uitdrukkelijk de nadruk op gelegd dat daarmee rekening zou worden gehouden, maar ik vind het toch belangrijk om ze nog even op een rijtje te zetten. Ik denk dat wij ervoor moeten zorgen dat het instituut geen moloch wordt die teveel middelen opslokt en niet wendbaar en flexibel genoeg is en bovenal een moloch die het werk zal overdoen dat op het terrein eigenlijk al op een goede manier gedaan wordt door een aantal organisaties. Ik verwijs daarbij bijvoorbeeld naar Amazone, maar ook naar andere NGO's, zoals de Nationale Vrouwenraad. Ik denk dat wij daarvoor moeten opletten in de praktijk op het terrein. U bent zich daarvan bewust en wij zullen dat te gepasten tijde ook wel kunnen evalueren en bijsturen indien nodig.

Ten tweede wil ik toch ook nog eens uitdrukkelijk zeggen dat het belangrijk is dat de organisaties die vandaag actief zijn op het terrein en die goed werken en die aan een bepaalde nood voldoen, die binnen het kader functioneren zoals het vooropgesteld is én door de beleidsverantwoordelijke én door het instituut, ook hun werk moeten kunnen voortzetten. Wij moeten er dus over waken bij de diverse budgettaire besprekingen dat zij voldoende gesubsidieerd kunnen blijven om dat werk naar behoren te kunnen blijven doen en dat er ook voldoende ruimte is om nieuwe initiatieven of nieuwe organisaties die beantwoorden aan nieuwe noden, bijkomend te subsidiëren. Ik wil toch nog eens benadrukken – want wij hebben dat opgenomen in het advies van het Adviescomité – dat wij aan organisaties die na verloop van tijd misschien niet meer zo goed functioneren of waarvan de doelstellingen voor een stuk ingevuld zijn, geen wijzigingen kunnen aanbrengen. Dat is iets anders. Wij willen dat niet betonneren, maar wij willen wel dat er voldoende waarborgen zijn dat datgene dat goed draait, ook kan blijven bestaan en gesubsidieerd kan blijven worden.

Dan waarschuw ik er nog even voor dat wij moeten opletten met de bevoegdheid van het instituut. Daarmee bedoel ik de bevoegdheid in verhouding tot de andere beleidsniveaus in ons land die ook activiteiten ontwikkelen op het vlak van gelijke kansen. Ik wil dat niet negatief benaderen, maar eerder positief. De Raad van State heeft daar eventjes op gewezen. Ik geloof wel degelijk in het principe van de subsidiariteit en in het feit dat wij dan complementair een beleid kunnen ontwikkelen in ons land, wat betere en meer resultaten geeft. Het instituut kan trouwens ook een rol spelen in verband met de good practices die op de diverse terreinen lopen, om daar aan uitwisseling te doen, maar ik denk dat wij er wel voor moeten opletten dat het instituut binnen zijn eigen bevoegdheden van het federaal beleid kadert, actief blijft en daarbinnen blijft.

Ik wens nog heel eventjes iets te zeggen over de uitdrukkelijke vraag dat in de praktijk in de werking van het instituut er in een duidelijke scheiding zou worden voorzien tussen het beleidsvoorbereidende werk enerzijds en de evaluatieopdracht anderzijds.

Mevrouw de minister, voorzitter, collega's, ik denk dat wij weer grote verwachtingen hebben in verband met dat instituut, wij vrouwen in het Parlement, maar ook degenen die op het terrein werken. Ik hoop vooral dat met het instituut iedereen in Vlaanderen, in Wallonië en in België wat alerter en gevoeliger zal worden voor die thematiek en dat wij weer een nieuwe, verdere stap kunnen zetten in de richting van gendergelijkheid en mainstreaming.

Quelques remarques et inquiétudes demeurent. L'Institut ne pourra se transformer en un monstre glouton et onéreux. Si cela s'avère nécessaire, des corrections devront être apportées.

Les organisations qui fournissent déjà aujourd'hui un travail excellent devront continuer à bénéficier de moyens suffisants. Et il conviendra également d'accorder leur chance aux nouvelles venues.

Nous devons veiller à ce que la compétence fédérale de l'Institut n'interfère pas avec celle d'autres instances. Je crois au principe de subsidiarité. Je l'envisage de manière positive: l'Institut peut jouer un rôle constructif.

Il conviendra en outre de conserver une distinction nette entre l'évaluation et la fonction de définition de la politique.

La création de cet Institut devrait permettre de sensibiliser davantage les habitants de la Flandre au problème de l'égalité des sexes. Cela représente incontestablement un pas en avant.

Wij kijken dus met belangstelling uit naar een vruchtbare werking en samenwerking, zou ik durven te zeggen. Wij wensen u in ieder geval veel succes met de praktijk op het terrein met dat instituut.

05.04 Joos Wauters (AGALEV-ECOLO): Mijnheer de voorzitter, mevrouw de minister, er is nog geen gelijkheid. Die is er nog niet. Kijk naar onze fractie: wij hebben vier mannen op negentien vertegenwoordigers. Wij zijn dus met vijftien vrouwen tegen vier mannen. Er is nog geen gelijkheid, mevrouw de minister. Jammer, maar het is wel dramatisch om te moeten vaststellen dat precies in de andere fracties de verhoudingen andersom zijn.

Het is duidelijk dat vrouwen worden achteruitgesteld, ook in ons kiesstelsel, de manier waarop wij ons kiesstelsel hebben opgebouwd en de manier waarop wij ermee omgaan. Mevrouw de minister, ook wat dat betreft zijn wij op de goede weg, want wij hebben een aantal wijzigingen aan ons kiessysteem aangebracht. Daardoor zou er voor de eerste twee plaatsen een ritssysteem komen. Ik zou het genderinstituut er nauwlettend op laten toezien dat wij in de toekomst voortritsen. Ik denk dat de rits volledig moet worden gemaakt. Het is goed dat het instituut wordt opgericht, zodat het ook ons, politici, er voortdurend op zou kunnen wijzen.

Mevrouw de minister, dit is belangrijk voor de partijen: ook de partijtoppen worden door mannen gedomineerd. An sich is dat geen goede zaak, omdat beide een inbreng moet kunnen hebben. De grote sociale organisaties hebben deze week allebei hun congres. Ik stel vast dat ook daar inspanningen worden gedaan, maar aan de top komen nauwelijks vrouwen voor. Ik doe ook een oproep tot de grote sociale organisaties om hiervan werk te maken. Ik geef het voorbeeld van de Gezinsbond in Vlaanderen. De voorzitter daarvan is altijd een man geweest, nooit een vrouw. Kunt u zich voorstellen dat in het middenveld, waartoe de Gezinsbond behoort, het laatste woord altijd bij een man ligt?

Er is nog geen gelijkheid op de arbeidsmarkt. Het uitstekende verslag van mevrouw Grauwels heeft ook daarnaar verwezen. Niet alle vrouwen kunnen in alle sectoren terecht. De vrouwen werken precies in specifieke sectoren met lage lonen. Dat komt, mevrouw, omdat de functieclassificatiesystemen eigenlijk door mannen zijn opgemaakt en alle zogenaamd mannelijke handelingen worden overgewaardeerd tegenover de vrouwelijke kwaliteiten, die in de verloningschalen dikwijls lager worden gewaardeerd. Ook daarvan moet inderdaad dringend werk worden gemaakt.

Wij stellen ook vast dat de werkloosheid bij vrouwen hoger is dan bij mannen, dat de activiteitsgraad dus lager is. Daaraan moeten wij dringend iets doen. Ook in het beleid dat wij moeten voeren en samen met u proberen te voeren, biedt de relatie arbeid-gezin belangrijke mogelijkheden. Daarin moeten wij verder gaan. Tijdskrediet is daarvan één element. Dat is nog niet voldoende om ook daar tot gelijkheid te komen. Wij denken dat ook het ouderschapsverlof kan worden uitgebreid.

Het is ook belangrijk voort te gaan op het spoor van de arbeidsduurvermindering, niet alleen de individuele arbeidsduurvermindering maar ook de collectieve arbeidsduurvermindering. Ik denk dat dat een belangrijke zaak is. Straks zitten we met tijdskredieten en met zorgkredieten die nog veel te veel door vrouwen zullen moeten worden opgenomen, waardoor wij niets meer zullen doen aan het fundament: de betere herverdeling van

05.04 Joos Wauters (AGALEV-ECOLO): L'égalité entre les sexes n'existe toujours pas. Notre groupe compte 15 femmes et 4 hommes. Dans d'autres groupes, on observe une proportion inverse. Nous sommes toutefois engagés sur la bonne voie: le système d'alternance sur les listes a été inscrit dans la législation électorale. Il conviendrait que l'Institut soit attentif au bon fonctionnement de ce système.

La présence exclusivement masculine à la tête des partis n'est pas une bonne chose non plus. Le même problème se pose dans grandes organisations sociales. Ainsi, au *Gezinsbond*, les décisions ont toujours été le fait d'hommes. Sur le marché de l'emploi, les femmes sont plus souvent sans emploi ou surreprésentées dans des secteurs moins bien rémunérés, les classifications de fonctions sont établies par des hommes et le crédit-temps sera principalement pris par des femmes. Voilà qui démontre une fois de plus l'importance d'une diminution collective du temps de travail. L'égalité constitue un droit actif qui doit être stimulé par le législateur.

Le nom de l'Institut pour l'égalité des chances entre hommes et femmes" est inspiré par la méconnaissance relative de l'Institut du genre" tel que je l'ai proposé. J'espère que la situation changera prochainement.

La disposition relative à l'attribution du logement familial a été examinée tout à l'heure, de même que le projet de loi relatif à la discrimination. C'est le tour à présent de ce projet. Ce jour sera à marquer d'une pierre blanche en ce qui concerne l'égalité de traitement entre les femmes et les hommes.

Il est important que l'Institut puisse à l'avenir intenter des actions en justice contre des infractions au principe d'égalité et puisse disposer

arbeid, de arbeidsduurvermindering als zodanig.

Mevrouw de minister, er is dus nog geen gelijkheid. Daarom moeten wij een actief en positief beleid voeren. Gelijke behandeling van mannen en vrouwen is geen passief recht, het is een actief recht.

Als wetgever moeten wij maatregelen nemen om de uitoefening van gelijke rechten en vrijheden te stimuleren en te garanderen, dit zowel voor vrouwen als voor mannen. U weet dat ik ervoor gepleit heb om het instituut het genderinstituut te noemen. We zijn in de naamgeving nog niet zo ver, omdat inderdaad misschien te weinig mensen begrijpen wat een genderinstituut is. Uw stelde bijgevolg voor het inderdaad een instituut voor gelijkheid van mannen en vrouwen te noemen en dat hebben we dan kunnen wijzigen. De verwarring met wat we daarnet besproken hebben, is mogelijk. We blijven de term genderinstituut, die alsmaar vaker ook internationaal gehanteerd wordt, belangrijk vinden en hopen dat die naam er op termijn komt. We zijn uiteraard blij dat het instituut er nu is.

Mevrouw de minister, ik heb wat kritische kanttekeningen. Wat we vandaag gedaan hebben voor de gelijke rechten voor mannen en vrouwen, is niet onbelangrijk. We hadden daarstraks het wetsontwerp voor de toewijzing van de gezinswoning voor mensen die slachtoffer worden van fysieke geweldsdaaden besproken. We zullen daar morgen over stemmen. We hebben daarnet het wetsontwerp ter bestrijding van discriminatie gehad. We hebben nu dit wetsontwerp over het Instituut. Eigenlijk gaat het om een heilige drieuldigheid – dat zijn misschien niet de termen die u gebruikt –, die vandaag gedeeltelijk wordt gerealiseerd in het belang van de gelijke behandeling van mannen en vrouwen. Het is – denk ik – een belangrijke dag. Vandaag liggen er drie ontwerpen ter tafel waarover we morgen zullen stemmen.

Ook mevrouw Van Weert en mevrouw Grauwels hebben er al op gewezen dat het genderinstituut belangrijk is. Het kan onderzoek doen, documentatie en informatie leveren, statistieken opmaken en aanbevelingen doen aan de overheid. Het zal samenwerken – het amendement terzake hebt u aanvaard – met de verschillende verenigingen op het terrein, wat in artikel 3 expliciet is opgenomen. Het is heel belangrijk dat we inschrijven dat er zowel met de vrouwen- als met de mannenverenigingen overlegd wordt, om de gelijkheid voort te stimuleren.

Ten slotte is het ook belangrijk dat het instituut in rechte zal kunnen optreden om de inbreuken op gelijkheid na te gaan. Wij denken dat dat een heel belangrijk instrument is. Het Centrum kan dat trouwens ook. De onafhankelijkheid is een belangrijk principe. Het instituut kan onafhankelijk werken en beschikt over een autonomie. Tegelijkertijd – en dat is het dubbel spoor waar wij ook achter staan – kan het ook beleidsvoorbereidend werken. U hebt als minister het recht om positieve suggesties te doen ondanks de autonome benadering. U kunt in dialoog treden en via een positieve injunctie het instituut stimuleren.

Ik wil nog op drie punten de aandacht vestigen. Ten eerste, netwerkvorming zal hoe dan ook voor het instituut belangrijk zijn. Mevrouw Van Weert heeft hier ook naar verwezen. De samenwerking met de Gemeenschappen zal ook belangrijk zijn. U kunt als minister een initiatief nemen met het oog op interministerieel overleg over de thematiek.

Op die manier kan er mainstreaming in alle administraties en alle overheidsdiensten tot stand worden gebracht. Wij zijn ervan overtuigd dat u dat zeker zult doen. maar u herinnert zich ook dat wij precies om

d'une autonomie suffisante. Le ministre peut appuyer l'Institut par des suggestions positives.

Pour conclure, je soulignerai l'importance que revêt la formation de réseau pour l'Institut, de même que la collaboration avec les Communautés.

Etant donné que le *mainstreaming*, ou intégration des femmes au développement, est également à l'ordre du jour dans l'appareil administratif public, notre groupe a suggéré que l'Institut relève de la compétence du premier ministre. Nous sommes néanmoins convaincus que la ministre Onkelinx fera une excellente ministre de tutelle.

Nous sommes très satisfaits de la collaboration avec le ministre lors de la préparation de ce projet de loi. Un centre d'expertise et de référence est absolument nécessaire. Le présent projet est une étape importante en direction de l'égalité des droits entre les hommes et les femmes.

die reden eigenlijk graag hadden gezien dat het instituut onder de bevoegdheid van de eerste minister zou vallen. In ieder geval zijn wij ervan overtuigd dat u voor die mainstreaming zult zorgen. We hopen dat dat ook op termijn zo is en dat de toekomstige ministers die het instituut onder hun bevoegdheid krijgen, hetzelfde gezag kunnen laten gelden met het oog op de mainstreaming.

Mevrouw de minister, wij zijn zeer tevreden dat wij op deze manier met u hebben kunnen samenwerken om het ontwerp te realiseren. Het wordt werkelijk een expertise- en referentiecentrum, dat meer dan nodig is en dat op het terrein ook zijn belang zal bewijzen. Wij hopen dat het inderdaad weerom een stap is naar een gelijke berechting van mannen en vrouwen.

05.05 Laurette Onkelinx, ministre: Monsieur le président, je trouve que la formule utilisée par M. Wauters vaut toutes les conclusions. Aujourd'hui, nous avons, pour reprendre ses termes, voté une "trinité" favorable avec ces trois projets. Cela nous permet de faire un pas considérable vers l'égalité des chances, notamment entre les hommes et les femmes. Je ne pense pas qu'il faille ajouter quoi que ce soit à ce constat.

05.05 Minister **Laurette Onkelinx**: Ik heb daar niets aan toe te voegen. Met de woorden van de heer Wauters is alles gezegd. Wij kunnen stemmen voor gelijke kansen voor mannen en vrouwen. Ik hoef daar niets meer aan toe te voegen.

De **voorzitter**: Vraagt nog iemand het woord? (*Nee*)
Quelqu'un demande-t-il encore la parole? (*Non*)

De algemene bespreking is gesloten.
La discussion générale est close.

Bespreking van de artikelen **Discussion des articles**

Wij vatten de bespreking van de artikelen aan. De door de commissie aangenomen tekst geldt als basis voor de bespreking. (Rgt 66,4) **(1919/7)**
Nous passons à la discussion des articles. Le texte adopté par la commission sert de base à la discussion. (Rgt 66,4) **(1919/7)**

Het opschrift werd door de commissie gewijzigd in "wetsontwerp houdende oprichting van het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen".
L'intitulé a été modifié par la commission en "projet de loi portant création de l'Institut pour l'égalité des femmes et des hommes".

Het wetsontwerp telt 17 artikelen.
Le projet de loi compte 17 articles.

Er werden geen amendementen ingediend.
Aucun amendement n'a été déposé.

De artikelen 1 tot 17 worden artikel per artikel aangenomen.
Les articles 1 à 17 sont adoptés article par article.

De bespreking van de artikelen is gesloten. De stemming over het geheel zal later plaatsvinden.
La discussion des articles est close. Le vote sur l'ensemble aura lieu ultérieurement.

De vergadering is gesloten.
La séance est levée.

De vergadering wordt gesloten om 16.47 uur. Volgende vergadering donderdag 17 oktober 2002 om 14.15 uur.
La séance est levée à 16.47 heures. Prochaine séance jeudi 17 octobre 2002 à 14.15 heures.

BIJLAGE**ANNEXE****PLENUMVERGADERING****SÉANCE PLÉNIÈRE****WOENSDAG 16 OKTOBER 2002****MERCREDI 16 OCTOBRE 2002****INTERNE BESLUITEN****DECISIONS INTERNES****INTERPELLATIEVERZOEKEN****DEMANDES D'INTERPELLATION****Ingekomen****Demandes**

1. de heer Tony Van Parys tot de minister van Binnenlandse Zaken over "het ontbreken van officiële criminaliteitsstatistieken".
(nr. 1423 – verzonden naar de commissie voor de Binnenlandse Zaken, de Algemene Zaken en het Openbaar Ambt)
2. de heer Geert Bourgeois tot de minister van Justitie over "het advies van de parketten in verband met de Snel-Belg-wet".
(nr. 1424 – verzonden naar de commissie voor de Justitie)
3. de heer Guido Tastenhoye tot de minister van Binnenlandse Zaken over "de hervorming van de asielprocedures en een mogelijke heimelijke regularisatie van oude asielzoekers van voor januari 1999, en het afschaffen en invoeren van terugkeerpremies".
(nr. 1425 – verzonden naar de commissie voor de Binnenlandse Zaken, de Algemene Zaken en het Openbaar Ambt)
4. de heer Ferdy Willems tot de vice-eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken over "het gunstig advies voor de Europese Commissie betreffende de toetreding van Cyprus tot de Europese Unie".
(nr. 1426 – verzonden naar de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen)
5. de heer Francis Van den Eynde tot de vice-eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken over "het gunstig advies van de Europese Commissie betreffende de toetreding van Cyprus tot de Europese Unie".
(nr. 1427 – verzonden naar de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen)

1. M. Tony Van Parys au ministre de l'Intérieur sur "le manque de statistiques officielles relatives à la criminalité".
(n° 1423 – renvoi à la commission de l'Intérieur, des Affaires générales et de la Fonction publique)
2. M. Geert Bourgeois au ministre de la Justice sur "l'avis des parquets en ce qui concerne la loi accélérant la procédure de naturalisation".
(n° 1424 – renvoi à la commission de la Justice)
3. M. Guido Tastenhoye au ministre de l'Intérieur sur "la réforme des procédures d'asile et la possible régularisation par la bande d'anciens demandeurs d'asile dont la demande remonte à avant janvier 1999, et la suppression et l'instauration de primes de retour".
(n° 1425 – renvoi à la commission de l'Intérieur, des Affaires générales et de la Fonction publique)
4. M. Ferdy Willems au vice-premier ministre et ministre des Affaires étrangères sur "l'avis positif émis par la Commission européenne au sujet de l'adhésion de Chypre à l'Union européenne".
(n° 1426 – renvoi à la commission des Relations extérieures)
5. M. Francis Van den Eynde au vice-premier ministre et ministre des Affaires étrangères sur "l'avis positif émis par la Commission européenne au sujet de l'adhésion de Chypre à l'Union européenne".
(n° 1427 – renvoi à la commission des Relations extérieures)

MEDEDELINGEN**COMMUNICATIONS****COMMISSIES****COMMISSIONS**

Commissie voor de Legeraankopen

Commission des Achats militaires

Bij brief van 15 oktober 2002 zendt de voorzitter van de commissie voor de Legeraankopen een afschrift over van het schrijven van de minister van Economie en Wetenschappelijk Onderzoek, belast met het Grootstedenbeleid en van de bijlagen bij die brief.

Ter uitvoering van het bestuursprotocol gesloten tussen de commissie Legeraankopen en de minister van Economie en Wetenschappelijk Onderzoek, belast met het Grootstedenbeleid, zendt deze laatste de notulen over van de vergadering van 10 juni 2002 van de Raad voor Industriële compensaties, alsmede de aanbevelingen van 8 juli 2002 van die Raad betreffende de industriële compensaties en de stand van zaken in de programma's die onder de globalisering vallen.

Voor kennisgeving

SENAAT

Overgezonden wetsontwerp

Bij brief van 10 oktober 2002, zendt de Senaat over, met het oog op de koninklijke bekrachtiging, het niet geamendeerde wetsontwerp betreffende de inschrijving van België op het kapitaal van de Inter-Amerikaanse Investeringsmaatschappij (nr. 1864/3).

Ter kennisgeving

Aangenomen wetsontwerpen

Bij brieven van 10 oktober 2002, zendt de Senaat de volgende wetsontwerpen over, zoals hij ze in vergadering van die datum heeft aangenomen:

- wetsontwerp houdende instemming met de Overeenkomst tussen de Regering van het Koninkrijk België en de Regering van de Speciale Administratieve Regio Hongkong van de Volksrepubliek China inzake luchtvervoer, en met de Bijlage, ondertekend te Brussel op 6 april 1998 (nr. 2063/1);

Verzonden naar de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen

- wetsontwerp houdende instemming met de Overeenkomst inzake luchtvervoer tussen de Regering van het Koninkrijk België en de Regering van de Republiek Oezbekistan, en met de Bijlage, ondertekend te Brussel op 14 november 1996 (nr. 2064/1);

Verzonden naar de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen

- wetsontwerp houdende instemming met de Overeenkomst tussen de Regering van het Koninkrijk België en de Regering van de Staat Bahrein inzake luchtvervoer, en met de Bijlage, ondertekend te Brussel op 30 juni 1998 (nr. 2065/1);

Verzonden naar de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen

Par lettre du 15 octobre 2002, le président de la commission des Achats militaires transmet une copie de la lettre du 10 octobre 2002 du ministre de l'Economie et de la Recherche scientifique, chargé de la Politique des grandes villes, ainsi que de ses annexes.

En exécution du Protocole Administratif conclu entre la commission des Achats militaires et le ministre de l'Economie et de la Recherche scientifique, chargé de la Politique des grandes villes, ce dernier transmet le procès-verbal de la réunion du 10 juin 2002 du conseil des Compensations industrielles, les recommandations de ce conseil du 8 juillet 2002 relatives aux compensations industrielles et les états d'avancement des programmes couverts par la globalisation.

Pour information

SENAT

Projet de loi transmis

Par message du 10 octobre 2002, le Sénat transmet, en vue de la sanction royale, le projet de loi relatif à la souscription de la Belgique au capital de la Société interaméricaine d'Investissement, le Sénat ne l'ayant pas amendé (n° 1864/3).

Pour information

Projets de loi adoptés

Par messages du 10 octobre 2002, le Sénat transmet, tel qu'il les a adoptés en séance de cette date, les projets de loi suivants:

- projet de loi portant assentiment à l'Accord entre le Gouvernement du Royaume de Belgique et le Gouvernement de la Région administrative spéciale de Hong Kong de la République populaire de Chine relatif au transport aérien, et à l'Annexe, signés à Bruxelles le 6 avril 1998 (n° 2063/1);

Renvoi à la commission des Relations extérieures

- projet de loi portant assentiment à l'Accord entre le Gouvernement du Royaume de Belgique et le Gouvernement de la République d'Ouzbékistan relatif au transport aérien, et à l'Annexe, signés à Bruxelles le 14 novembre 1996 (n° 2064/1);

Renvoi à la commission des Relations extérieures

- projet de loi portant assentiment à l'Accord entre le Gouvernement du Royaume de Belgique et le Gouvernement de l'Etat de Bahrein relatif au transport aérien, et à l'Annexe, signés à Bruxelles le 30 juin 1998 (n° 2065/1);

Renvoi à la commission des Relations extérieures

- wetsontwerp houdende instemming met de Overeenkomst inzake luchtvervoer tussen de Belgische Regering en de Macedonische Regering, en met de Bijlage, ondertekend te Brussel op 22 oktober 1998 (nr. 2066/1);

Verzonden naar de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen

- wetsontwerp houdende instemming met de Overeenkomst tussen de regering van het Koninkrijk België en de regering van de Republiek Kroatië inzake luchtvervoer, en met de Bijlage, ondertekend te Zagreb op 12 maart 1996 (nr. 2067/1);

Verzonden naar de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen

- wetsontwerp houdende instemming met de Overeenkomst tussen de Regering van het Koninkrijk België en de Regering van Zijne Majesteit de Sultan en Yang Di-Pertuan van Brunei Darussalam inzake luchtvervoer, en met de Bijlage, gedaan te Brussel op 18 februari 1994 (nr. 2068/1);

Verzonden naar de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen

- wetsontwerp houdende instemming met de Overeenkomst tussen de Regering van het Koninkrijk België en de Regering van de Republiek van de Seychellen inzake luchtvervoer, en met de Bijlage, ondertekend te Brussel op 27 februari 1998 (nr. 2069/1);

Verzonden naar de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen

- wetsontwerp houdende instemming met de Overeenkomst tussen de regering van het Koninkrijk België en de regering van Nieuw-Zeeland inzake luchtvervoer, en met de Bijlage, ondertekend te Wellington op 4 juni 1999 (nr. 2070/1);

Verzonden naar de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen

- wetsontwerp houdende instemming met de Overeenkomst inzake luchtvervoer tussen de Regering van het Koninkrijk België en de Regering van de Republiek Zuid-Afrika, en met de Bijlage, ondertekend te Brussel op 2 mei 2000 (nr. 2071/1);

Verzonden naar de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen

- wetsontwerp houdende instemming met het Protocol houdende wijziging van de eenvormige Beneluxwet op de merken, gedaan te Brussel op 11 december 2001 (nr. 2072/1).

Verzonden naar de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen

- projet de loi portant assentiment à l'Accord entre le Gouvernement belge et le Gouvernement macédonien relatif au transport aérien, et à l'Annexe, signés à Bruxelles le 22 octobre 1998 (n° 2066/1);

Renvoi à la commission des Relations extérieures

- projet de loi portant assentiment à l'Accord entre le gouvernement du Royaume de Belgique et le gouvernement de la République de Croatie relatif au transport aérien, et à l'Annexe, signés à Zagreb le 12 mars 1996 (n° 2067/1);

Renvoi à la commission des Relations extérieures

- projet de loi portant assentiment à l'Accord entre le Gouvernement du Royaume de Belgique et le Gouvernement de Sa Majesté le Sultan et Yang Di-Pertuan du Brunei Darussalam relatif au transport aérien, et à l'Annexe, faits à Bruxelles le 18 février 1994 (n° 2068/1);

Renvoi à la commission des Relations extérieures

- projet de loi portant assentiment à l'Accord entre le Gouvernement du Royaume de Belgique et le Gouvernement de la République des Seychelles relatif au transport aérien, et à l'Annexe, signés à Bruxelles le 27 février 1998 (n° 2069/1);

Renvoi à la commission des Relations extérieures

- projet de loi portant assentiment à l'Accord entre le gouvernement du Royaume de Belgique et le gouvernement de Nouvelle-Zélande relatif au transport aérien, et à l'Annexe, signés à Wellington le 4 juin 1999 (n° 2070/1);

Renvoi à la commission des Relations extérieures

- projet de loi portant assentiment à l'Accord entre le Gouvernement du Royaume de Belgique et le Gouvernement de la République d'Afrique du Sud relatif au transport aérien, et à l'Annexe, signés à Bruxelles le 2 mai 2000 (n° 2071/1);

Renvoi à la commission des Relations extérieures

- projet de loi portant assentiment au Protocole portant modification de la loi uniforme Benelux sur les marques, fait à Bruxelles le 11 décembre 2001 (n° 2072/1);

Renvoi à la commission des Relations extérieures

JAARVERSLAG

Hof van Cassatie

Bij brief van 15 oktober 2002 zendt de eerste voorzitter van het Hof van Cassatie, overeenkomstig artikel 340, §4, van het Gerechtelijk Wetboek, het jaarverslag 2001-2002 van het Hof van Cassatie over.

RAPPORT ANNUEL

Cour de cassation

Par lettre du 15 octobre 2002, le premier président de la Cour de cassation transmet, conformément à l'article 340, § 4, du Code judiciaire, le rapport annuel 2001-2002 de la Cour de cassation.

Ingediend ter griffie, in de bibliotheek en verzonden naar de commissie voor de Justitie

Dépôt au greffe, à la bibliothèque et renvoi à la commission de la Justice

RESOLUTIES

Europees Parlement

Bij brief van 2 oktober 2002 zendt de secretaris-generaal van het Europees Parlement de teksten over van negen resoluties aangenomen door deze vergadering:

1. resolutie over het Groenboek van de Commissie "Schadeloosstelling van slachtoffers van misdrijven"; *Verzonden naar de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen, naar de commissie voor de Justitie en naar het Adviescomité voor de Europese Aangelegenheden*

2. resolutie over aanbevelingen van het Europees Parlement aan de Commissie inzake de sluiting van overeenkomsten inzake economisch partnerschap met ACS-regio's en -landen;

Verzonden naar de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen, naar de commissie voor het Bedrijfsleven, het Wetenschapsbeleid, het Onderwijs, de nationale wetenschappelijke en culturele Instellingen, de Middenstand en de Landbouw en naar het Adviescomité voor de Europese Aangelegenheden

3. resolutie over de vooruitgang die is geboekt bij de uitvoering van het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid;

Verzonden naar de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen en naar het Adviescomité voor de Europese Aangelegenheden

4. resolutie over het derde jaarverslag van de Raad overeenkomstig uitvoeringsbepaling nr. 8 van de Gedragscode van de Europese Unie betreffende wapenuitvoer;

Verzonden naar de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen en naar het Adviescomité voor de Europese Aangelegenheden

5. resolutie houdende een verzoek tot ontwikkeling van een EU-actieplan voor de succesvolle introductie van digitale televisie in Europa;

Verzonden naar de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen, naar de commissie voor de Infrastructuur, het Verkeer en de Overheidsbedrijven en naar het Adviescomité voor de Europese Aangelegenheden

6. resolutie over de mededeling van de Commissie aan de Raad, het Europees Parlement, het Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de regio's: de balans van 5 jaar Europese werkgelegenheidsstrategie;

Verzonden naar de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen, naar de commissie voor de Sociale Zaken en naar het Adviescomité voor de Europese Aangelegenheden

RESOLUTIONS

Parlement européen

Par lettre du 2 octobre 2002, le secrétaire général du Parlement européen transmet le texte de neuf résolutions adoptées par cette assemblée:

1. résolution sur le Livre vert de la Commission "Indemnisation des victimes de la criminalité";

Renvoi à la commission des Relations extérieures, à la commission de la Justice et au Comité d'avis chargé de Questions européennes

2. résolution sur les recommandations du Parlement européen à la Commission concernant les négociations d'accords de partenariat économique avec les régions et Etats ACP;

Renvoi à la commission des Relations extérieures, à la commission de l'Economie, de la Politique scientifique, de l'Education, des Institutions scientifiques et culturelles nationales, des Classes moyennes et de l'Agriculture et au Comité d'avis chargé de Questions européennes

3. résolution sur les progrès réalisés dans la mise en œuvre de la politique étrangère et de sécurité commune;

Renvoi à la commission des Relations extérieures et au Comité d'avis chargé de Questions européennes

4. résolution sur le troisième rapport annuel du Conseil établi en application du point 8 du dispositif du Code de conduite de l'Union européenne en matière d'exportation d'armements;

Renvoi à la commission des Relations extérieures et au Comité d'avis chargé de Questions européennes

5. résolution sur un plan d'action de l'Union européenne pour l'introduction réussie de la télévision numérique en Europe;

Renvoi à la commission des Relations extérieures, à la commission de l'Infrastructure, des Communications et des Entreprises publiques et au Comité d'avis chargé de Questions européennes

6. résolution sur la communication de la Commission au Conseil, au Parlement européen, au Comité économique et social et au Comité des régions sur le bilan de cinq années de stratégie européenne pour l'emploi;

Renvoi à la commission des Relations extérieures, à la commission des Affaires sociales et au Comité d'avis chargé de Questions européennes

7. resolutie over de resultaten van de Wereldtopconferentie over duurzame ontwikkeling (WSSD) in Johannesburg;

Verzonden naar de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen, naar de commissie voor de Volksgezondheid, het Leefmilieu en de Maatschappelijke Hernieuwing, naar de commissie voor het Bedrijfsleven, het Wetenschapsbeleid, het Onderwijs, de nationale wetenschappelijke en culturele Instellingen, de Middenstand en de Landbouw en naar het Adviescomité voor de Europese Aangelegenheden

8. resolutie over het jaarverslag van de Europese ombudsman voor 2001;

Verzonden naar de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen, naar de commissie voor de Binnenlandse Zaken, de Algemene Zaken en het Openbaar Ambt, naar de commissie voor de Verzoekschriften en naar het Adviescomité voor de Europese Aangelegenheden

9. resolutie over de beraadslagingen van de commissie Verzoekschriften tijdens het parlementaire jaar 2001-2002.

Verzonden naar de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen, naar de commissie voor de Binnenlandse Zaken, de Algemene Zaken en het Openbaar Ambt, naar de commissie voor de Verzoekschriften en naar het Adviescomité voor de Europese Aangelegenheden

CONSTITUTIE

"Parlement de la Communauté française"

Bij brief van 15 oktober 2002 deelt de "Parlement de la Communauté française" mee dat het zich ter vergadering van die dag heeft geconstitueerd.

Ter kennisgeving

7. résolution sur les résultats du Sommet mondial sur le développement durable (SMDD) à Johannesburg;

Renvoi à la commission des Relations extérieures, à la commission de la Santé publique, de l'Environnement et du Renouveau de la Société, à la commission de l'Economie, de la Politique scientifique, de l'Education, des Institutions scientifiques et culturelles nationales, des Classes moyennes et de l'Agriculture et au Comité d'avis chargé de Questions européennes

8. résolution sur le rapport annuel 2001 du médiateur européen;

Renvoi à la commission des Relations extérieures, à la commission de l'Intérieur, des Affaires générales et de la Fonction publique, à la commission des Pétitions et au Comité d'avis chargé de Questions européennes

9. résolution sur les délibérations de la commission des Pétitions au cours de l'année parlementaire 2001/2002.

Renvoi à la commission des Relations extérieures, à la commission de l'Intérieur, des Affaires générales et de la Fonction publique, à la commission des Pétitions et au Comité d'avis chargé de Questions européennes

CONSTITUTION

Parlement de la Communauté française

Par message du 15 octobre 2002, le Parlement de la Communauté française fait connaître qu'il s'est constitué en sa séance de ce jour.

Pour information